

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Spoznali so delovanje institucij EU : ekskurzija Slomejci v tri evropske prestolnice.**- Strasbourg. Dijaki slovenskih in dvojezičnih šol iz avstrijske Koroške, Goriške in Trsta so ta teden v okviru ekskurzije Slomejci v treh evropskih prestolnicah - V Luksemburgu, Strasbourgu in Bruslju - v praksi spoznavali delovanje evropskih institucij in pomen evropskega povezovanja. Dobrodošlico so jim izrekli evropski poslanci iz Slovenije.- **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 4**
- **Podpišite! Manjka še 10.500 podpisov.**- 600.000 Evropejcev je že podpisalo pobudo Minority Safepack. V Avstriji so od potrebnih 13.500 podpisov zbrali šele 3000. Do 3. aprila še lahko podpišete in pomagate pri zbiranju podpisov. Pobudo, ki EU poziva k temu, da izboljša zaščito oseb, ki pripadajo nacionalnim in jezikovnim manjšinam ter h krepitvi kulturne in jezikovne raznolikosti na ozemlju EU. Podpis je mogoč na spletu na www.minority-safepack.eu (klik na SIGN IT).- **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 5**
- **Wakounig, Franc. Spomin na tiste, ki so nam priborili svobodo : spominska proslava ZKP v Svečah / Franc Wakounig.**- Sveče. Nedeljska, 4. 2.2018 spominska proslava Zveze koroških partizanov v Svečah je bila prva v znamenju 70- letnice, ki jo letos obhaja ta organizacija. Novembra bo osrednja spominska prireditev.- **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 6**
- **Grilc, Ana. (...) vodi vekomaj v ne-bó - kar je, kar b'lo je in kar bó."** / Ana Grilc.- Dunaj. V torek, 30. januarja 2018 so tri slovenske organizacije na Dunaju: Slovenska iniciativa, Slovenski inštitut in Klub slovenskih študentk in študentov na Dunaju (KSŠŠD) v dvorani Cup of Cultures vabili na Prešernovo proslavo ob Slovenskem kulturnem prazniku.- **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 8**
- **Red za zasluge v zlatu Petru Handkeju : Koroška.**- V petek, 2. februarja 2018 so v grebinjskem samostanu vročili Petru Handkeju, ki sodi med najpomembnejše nemške pisatelje sodobnosti, koroški deželni red za zasluge v zlatu. Hkrati z vročitvijo najvišjega deželnega odlikovanja so v Grebinju odprli novo oblikovano razstavo o pisatelju svetovnega slovesa. Vročitev si je v Grebinju želel avtor sam, ki se je tam rodil pred 75 leti. Po prvotnem sklepu, da Handkeju podelijo srebrno odličje se je o tem vnela diskusija, zakaj ne zlato za velikega rojaka. Politika je reagirala in spremenila zakon, da so se Handkeju lahko primerno oddolžili - v zlatu namreč.- **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 8**
- **Wakounig, Bojan. Praznično o svobodi za slovensko besedo : Slovenski kulturni praznik v Železni Kapli / Bojan Wakounig.**- Železna Kapla. Slavnostni govornik na proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku v Železni Kapli Matija Ogrin je poglobljeno razmišljal o treh stopnjah človekove svobode.- **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 9**
- **Wakounig, Bojan. Večer z nagajivo poezijo in resno veselostjo : Kulturni praznik na Reki / Bojan Wakounig.**- Reka. Kulturno društvo Peter Markovič iz Rožeka je sprejel vabilo na tradicionalni literarno - glasbeni večer pri Primku na Reki. Iz svojih del je letos bral Marko Kravos. - **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 9**
- **Obid, Milan. Ena izmed zagat je ne vključenost mladih : Milan Obid, raziskovalec na SZI / Milan Obid ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.**- Ljubljana. V Ljubljani so v sredo, 31. januarja 2018, predstavili prve izsledke raziskovanj o položaju mladih v slovenskem zamejstvu.

Ljubljana. Po triletnem znanstveno raziskovalnem delu v projektu Mladi v slovenskem zamejstvu: družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi je slovenski Inštitut za narodnostna vprašanja (INV) izdal prvo izmed štirih monografij o tej tematiki z naslovom Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu (sledila bodo še dela o identifikacijskih procesih, jezikovnem profilu in participaciji v slovenskem zamejstvu). V projektu so poleg INV, ki je raziskoval med mladimi Slovenci na Madžarskem in Hrvaškem, sodelovali Slovenski znanstveni inštitut (SZI) in Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik iz Celovca ter Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) iz Trsta. Prispevek o koroških in štajerskih Slovencih je prispeval sodelavec SZI Milan Obid.

Kakšen je torej na kratko »splošni položaj mladih v avstrijskem zamejstvu?«

Milan Obid: Naslov naše prve monografije je treba razumeti v okviru celote vseh štirih monografij. Besedna zveza »splošni položaj« sama ne pove ničesar. Prva monografija je neke vrste uvod, v njej pa obravnavamo različne vidike kot so demografske značilnosti, osamosvajanje in izobraževanje mladih, politične orientacije in vrednote.

Raziskava potrjuje, da je slovenska skupnost na Koroškem šolsko bolj izobražena od povprečja. Kako se to kaže pri mladih?

Trend nadpovprečne izobraženosti lahko opazujemo že od osemdesetih let 20. stoletja naprej. Na začetku novega tisočletja pa je bil delež zaposlenih Slovencev z avstrijskim državljanstvom na Koroškem, ki delajo v sektorju z najvišjo kvalifikacijo, torej v tistem z akademsko izobrazbo, dvakrat tako velik kot med zaposlenimi iz večinskega

prebivalstva. Če povem nekoliko provokativno: Večina mladih koroških Slovencev odrašča v socialno relativno privilegiranih okoliščinah in to se seveda odraža v njihovem habitusu.

Med vrednotami mladi največ pomena pripisujejo družini, poštenosti, prijateljstvu, miru v svetu in enakopravnosti. Etnična pripadnost je bolj na dnu. Narodna pripadnost torej nima več pomena?

Današnje modne teorije o domnevni nepomembnosti narodne pripadnosti so večinoma površne. Res je, da bi tudi na podlagi naše raziskave lahko sklepali o njeni nepomembnosti. Pač pa narodna pripadnost v prvi vrsti ni vrednota, ampak socialna kategorija, podobno kot spol in socialni status. Ko bi spraševali mlade o pomembnosti spola ali socialnega statusa kot vrednot, bi se obe kategoriji odrezali prav tako bistveno slabše od denimo ljubezni ali prijateljstva. Vse tri omenjene osrednje socialne kategorije pa ne glede na to še naprej v veliki meri določajo naša življenja.

Kakšen pomen mladi pripisujejo ideološki diferenciaciji med slovensko manjšino? Se z njo še poistovetijo?

Na eni strani mladi pogosto kritizirajo razcepljenost in si želijo enotno nastopanje predstavnikov. Na drugi strani pa je tudi mladim običajno ena izmed političnih organizacij bližja od druge, na to bližino oziroma distanco pa po navadi vplivajo prepričanja, ki so jih mladim posredovali starši in stari starši.

Kako zelo so se mladi pripravljene politično udeleževati? Lahko predstavnške organizacije slovenske manjšine računajo z njimi?

Ena izmed zagat je dejansko nesposobnost vključevanja mlajše generacije. Najpogostejši argument za odsotnost mladih je, da so organizacije zanje neatraktivne, saj tam že desetletja dolgo kraljujejo starejši gospodje. Pogost odziv na ta očitek pa je pozivanje funkcionarjev, da naj bi se mladi vključili in ugovarjali. Ker tega ni, pa naj bi bili mladi sami odgovorni za lastno odsotnost in nemoč. Na splošno imam vtis, da širše javne razprave o prihodnosti manjšinske politike ni. Najslabše bi bilo, če bi se razprava dogajala za zaprtimi vrati krovnih organizacij in državne ter evropske birokracije.

Kakšen pomen ima za mlade vera?

Po naših podatkih ima slovenska mladina v Avstriji do nje večinoma pozitiven odnos. Veliko mladih opisuje pomen vere s pomembnostjo družinskih dejavnosti in ritualov. Vero in cerkev pa mnogi prav tako še vedno povezujejo s slovenskim jezikom, kot je to pred desetletji v svojih raziskavah ugotovil že Franc Merkač.

V raziskavo so bili vključeni tudi štajerski Slovenci. Ali pri njih lahko še govorimo o podmladku? Kakšne so specifične?

O podmladku pravzaprav težko govorimo, saj je delovanje tamkajšnjih slovenskih ustanov bilo desetletja dolgo prekinjeno. Šele 1988 je bilo ustanovljeno Kulturno društvo člen 7 za avstrijsko Štajersko. So pa mladi posamezniki, ki se zanimajo za slovensko dediščino družine. Prisotno je tudi večje število koroških slovenskih priseljencev in priseljencev iz Slovenije.

Katere so specifične posameznih zamejskih skupnosti, v čem se koroška mladina razlikuje od vrstnikov v Italiji, na Hrvaškem in Madžarskem?

Na primer se mladi v Avstriji odselijo od staršev v povprečju dosti prej kot v drugih treh zamejstvih, kar pa je v prvi vrsti ekonomsko vprašanje in se ne tiče le slovenskih narodnih skupnosti. Značilno je denimo prav tako, da imajo mladi zlasti v Avstriji in Italiji običajno izraziti občutek osebne soodgovornosti za ohranjanje slovenske narodnostne skupine in jim je posredovanje slovenskega jezika naslednjim generacijam zelo pomembno.

Se mladi slovenski Korošci čutijo Evropejce in ali so pripravljene iskati življenjske izzive tudi zunaj Avstrije, ne samo zunaj Koroške?

Po naših podatkih so občutki pripadnosti Evropi izraziti. To je značilnost slovenske narodne skupnosti, saj velja Avstrijsko prebivalstvo načeloma za dokaj »evroskeptično«. Razlogov za ta fenomen je več. Omeniti gre npr. upe v konec nacionalnih antagonizmov. V zvezi z iskanjem izzivov v tujini pa je treba razločevati. Poglede na mobilnost na delovnem trgu namreč v največji meri določajo socialno strukturni vidiki. Višji in srednji družbeni sloji v mednarodni mobilnosti pogosto vidijo zanimive življenjske in poklicne obete, nižji družbeni sloji pa zaostreno konkurenco in damping dohodkov. - **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 15**

- **Zabava do jutranjih ur : Ples Danice.** - Šentprimož. V soboto, 3. februarja 2018 je vabilo društvo SPD Danica na 46. ples Danice v Kulturni dom. - **Novice slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 6 (9. feb. 2018), str. 17**

Primorski dnevnik, Trst

- Vesna Pahor. Sedem štipendij dijakom in študentom: Nabrežina – Sklad Dorče Sardoč. Primorski dnevnik, št. 33, 9.2.2018, str. 7
- Barbara Fužir. »Včasih je mleko na poti v Trst tudi zmrznilo«: v kuhinji z nono (Marija Guštin iz Repna). Primorski dnevnik, št. 33, 9.2.2018, str. 22
- (st) Fojbe – tragedija brez zgodovinskega okvira: Rim – državna proslava v senatu. Pozdrav predsednika Grassa in enostranska stališča goriškega župana Ziberne. Primorski dnevnik, št. 34, 10.2.2018, str. 3
- Sandor Tence. Slavko Štoka, zadnji partizanski novinar: Gradež – umrl je v starosti 98 let. Primorski dnevnik, št. 34, 10.2.2018, str. 6
- (ide) Streha, jezik in delo za dve sirski družini: Gorica – humanitarni koridorji valdežanske diakonije. Primorski dnevnik, št. 34, 10.2.2018, str. 16
- V Macerati 15.000 ljudi brez izgredov in napetosti: Italija – v več mestih shodi proti fašizmu in rasizmu. Primorski dnevnik, št. 35, 11.2.2018, str. 2
- Sara Sternad. »Spomin – spodbuda k miru in pravičnosti«: Bazovica – proslava ob dnevu spomina na fojbe in eksodus. Primorski dnevnik, št. 35, 11.2.2018, str. 4

- Ali smo v naši skupnosti sposobni očiščenja in pomlajenja? Trst – v petek v Kulturnem domu osrednja prireditev ob slovenskem prazniku kulture. Primorski dnevnik, št. 35, 11.2.2018, str. 9
- Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin že dvajset let temeljni mednarodni dokument: listina, ki je bila temelj za sprejem zaščitne zakonodaje tudi v Italiji. Primorski dnevnik, št. 35, 11.2.2018, str. 12
- Viviane Reding o vlogi svetovnega spleta pri vsakodnevni rabi manjšinskih jezikov. Primorski dnevnik, št. 35, 11.2.2018, str. 12
- Sergij Premru. Spori, nesoglasja, razprtije, prepiri, delitve, ločitve, in razkoli v bolj ali manj levi levici: Italija – urejanje neskončnega spiska strank in stranic (I. del). Primorski dnevnik, št. 35, 11.2.2018, str. 14
- Demografska bomba: Tržič – županja kliče na pomoč deželo in državo. Primorski dnevnik, št. 35, 11.2.2018, str. 19
- (iž) Prvošolcev bo 139, vseh višješolcev pa 648: Trst – izid vpisovanja za prihodnje šolsko leto na višjih srednjih šolah. Primorski dnevnik, št. 36, 13.2.2018, str. 4
- Peter Verč. »Bi bilo brez zakona bolje? Mislim, da bi bilo slabše«: Italija – nekdanji parlamentarec Miloš Budin ob vnovič polemičnem 10. Februarju. Primorski dnevnik, št. 37, 14.2.2018, str. 3
- (pv) Posul se je s pepelom in nasul kopico zamisli: Dežela – Riccardo Illy se je srečal s predstavniki slovenskih organizacij. Primorski dnevnik, št. 38, 15.2.2018, str. 3
- Sandor Tence. Luka Juri, prvi Italijan iz Istre, ki kandidira za rimski parlament: Italija – priprave na marčevske volitve. Primorski dnevnik, št. 38, 15.2.2018, str. 2
- Novosti za vzgojo in izobraževanje kadrov: Slovenija – Državni zbor odobril zakon v podporo italijanskih šol na Obali in dvojezičnih šol v Prekmurju (sta). Primorski dnevnik, št. 38, 15.2.2018, str. 4
- Nad usodo Benečanov bi se morali zamisliti tudi v Sloveniji: Ljubljana – predstavitev knjige Igorja Tute o Viljemu Černu. Primorski dnevnik, št. 38, 15.2.2018, str. 11

Primorske novice

- Marica Uršič Zupan. Jusi so preživeli stoletja, bodo preživeli tudi turbokapitalizem?.: lastnina staroselskih skupnosti je v Italiji dobila zakonsko zaščito – V Sloveniji poleg boljšega zakona manjka tudi vez s preteklostjo. Primorske novice, 9. 2. 2018, št. 32, str. 18-19
- Denis Sabadin. Vložil bo novih devet pritožb ribičev: Koper – slovenske ribiče je obiskal Ivica Senjak, njihov odvetnik pred hrvaškimi sodišči. Primorske novice, 10. 2. 2018, št. 33, str. 2
- Andraž Gombač. »Glavno odgovornost nosiš ti!«: Ljubljana – predsednik Društva slovenskih pisateljev Ivo Svetina ministru Tonetu Peršaku. Primorske novice, 13. 2. 2018, št. 35, str. 4
- Nataša Čepar. Radikalni navdih Luke Jurija: Koper – Luka Juri o tem, zakaj se je odločil za kandidaturu na italijanskih parlamentarnih volitvah. Primorske novice, 13. 2. 2018, št. 35, str. 5
- Meta Kušar. Javno pismo : Peršak ne more biti kriv za vse. Primorske novice, 15. 2. 2018, št. 37, str. 17

Delo, Ljubljana

- **Priseljenci rešujejo demografsko sliko. Jure Kosec. Delo, 09.02.2018, str. 6**

Izginjajoči Trst. Mesto se že desetletja krči, upad prebivalstva bi bil še večji, če ne bi bilo stalnega pritoka tujcev
Tako kot večina Italije se Trst že vrsto let spopada z velikim demografskim problemom. Mesto se krči, prebivalstvo pa bi še bolj upadalo, če ne bi bilo priseljevanja. Priseljenci so konec lanskega leta v mestu, ki že stoletja velja za stičišče kultur, predstavljali desetino prebivalstva.

Med njimi so prevladovali Srbi, Romuni, Hrvati in Kosovski Albanci, je pokazala nedavno objavljena raziskava tržaškega statističnega urada. Na petem mestu so bili Kitajci, tem so sledili Afganistanci, Pakistanci in Ukrajinci. Število Tržačanov je v zadnjih desetih letih upadlo za skoraj 5000, na 203.871. Tudi lani bi se mesto skrčilo, če se vanj ne bi priselilo skoraj 1000 ljudi od drugod. »Trst v zadnjih letih privlači številne priseljence pa tudi Italijane iz drugih delov Italije«, rezultat tega pa je manjši demografski pritisk, je potrdil Alessio Fornasin, raziskovalec demografskih trendov na ekonomskem in statističnem oddelku Univerze v Vidmu.

Trst je reprezentativen del veliko večjega problema: število Italijanov se iz leta v leto zmanjšuje, rodnost upada, edino, kar vzdržuje trenutno raven prebivalstva, je priseljevanje iz drugih držav. Število tujcev, ki živijo v Italiji, se počasi, a nezadržno, približuje desetini populacije ravno v času, ko je priseljevanje čedalje bolj vroča politična tema.

Politične prioritete

Italijanske stranke imajo še manj kot mesec dni časa, da predstavijo volivcem svoje predloge za reševanje naraščajoče demografske krize. Vse med ključne programske prioritete uvrščajo dvig rodnosti. A obstaja nevarnost, da bodo problem na koncu preprosto zaobšle in se namesto tega osredotočile na vprašanje priseljevanja, ki v političnem diskurzu dobiva čedalje bolj negativen predznak.

Nedaven napad na skupino Afričanov v kraju Macerata v osrednji Italiji, na katere je s polavtomatskim orožjem streljal 28-letni Luca Traini, ovit v italijansko trobojnico, in jih hudo ranil, je desnica izkoristila kot argument za trditev, da število priseljencev v državi postaja nevzdržno. Nekdanji italijanski premier in vodja desninske stranke Naprej, Italija Silvio Berlusconi je označil priseljenko populacijo za »socialno bombo«, ki jo lahko raznese. Levica je napad, nasprotno, razglasila za rasistično motivirano dejanje.

Napad je odmeval tudi v Trstu, kjer si Naprej, Italija deli oblast z evroskeptično in protipriseljenko Severno ligo. Gianfranco Schiavone, vodja solidarnostnega konzorcija ICS, neprofitne organizacije, ki s Karitas v mestu skrbi za pomoč in namestitve beguncev, je manjši od koalicijskih strank, katere član je tudi tržaški podžupan Pierpaolo Roberti, očital odgovornost za napad v Macerati, češ da ga je izvedel eden od njenih »političnih eksponentov«.

Čeprav je bil Luca Traini član in celo kandidat Severne lige na lanskih lokalnih volitvah, je tržaški podžupan zavrnil nevladnikove besede kot »blodnje« in napovedal, da bo rezultat marčnih volitev, na katerih si desnica obeta vrnitev na oblast, prinesel korenite spremembe v upravljanju migracij.

Dvorezen meč

Desnica si želi na vsak način pokazati, da ima v rokah vzvode, s katerimi lahko spravi priseljevanje pod nadzor. Toda statistični podatki kažejo, da bi lahko bil ta izziv zanjo dvorezen meč, sploh če misli resno z načrti o spopadanju s problemom padajoče rodnosti. Več raziskav v zadnjih letih je pokazalo, da bi bila demografska slika Italije brez priseljencev in otrok, ki se jim rodijo, še bistveno bolj klavrna.

»Obljube o zniževanju priseljevanja bo težko obdržati, ne glede na to, za kako vročo temo gre,« je prepričan Alessio Fornasin, ki je poudaril, da v razpravi, ki ima velik emotivni naboj, ni veliko racionalnosti. Kot primer tega je navedel obljube o zmanjševanju priseljevanja z obljubami o revitalizaciji gradbenega sektorja, ki tradicionalno zaposluje znatno število tujcev. Prepričan je, da si na podlagi dolgoročnih demografskih trendov danes nobeno mesto v Italiji ne more privoščiti izgube migrantske populacije. »To velja zlasti za Trst,« je poudaril. V Trstu se je lani rodilo 1331 otrok; vsaj dvakrat toliko ljudi je umrlo. Kljub temu je število prebivalcev mesta prvič od leta 2009 zraslo v primerjavi z letom poprej, in to za pol odstotka.

Evropeizacija prostora

Kaj pa Slovenci, ki naj bi jih v Trstu živelo med 20.000 in 30.000? Tudi nanje vplivajo splošni negativni demografski trendi in »novejši pojavi mednarodne mobilnosti, začenši s strmo naraščajočim procesom odhajanja mladih in izobraženih kadrov v tujino zaradi boljših delovnih razmer ali službenih perspektiv,« nam je pojasnil Devan Jagodic, direktor Slovenskega raziskovalnega inštituta (Slori).

Na gibanje števila Slovencev vplivajo tudi učinki postopne »evropeizacije« italijansko-slovenskega obmejnega prostora. Ta se po Jagodičevih besedah kaže v procesu preseljevanja prebivalstva iz tržaškega obmejnega pasu v sosednje čezmejne regije. Veliko tistih, ki odhajajo, je pripadnikov slovenske manjšine.

- **Prevrati za Karpati, ki se jih je treba bati Boris Čibej. Delo, 09.02.2018, str. 6**

Ukrajina in Madžarska. Spori zaradi madžarske manjšine v Zakarpatju – V Budimpešti zahtevali, naj Ovse pošlje svoje opazovalce

Po tem, ko so v Zakarpatju neznanzi poskusili zažgati prostore madžarskega kulturnega društva, so v Budimpešti ponovno zahtevali, naj Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (Ovse) pošlje svoje opazovalce tudi v ta del Ukrajine.

Napad se je zgodil v zgodnjih jutranjih urah minulo nedeljo, ko so v okno sedeža madžarskega kulturnega društva Zakarpatja v prestolnici zakarpatske regije Užgorodu, ki mu po madžarsko pravijo Ungvár, vrgli steklenico s »koktajlom Molotova«, ki pa ni zanela požara niti ni povzročila pretirane materialne škode. Oblasti v Kijevu so napad ostro obsodile, hkrati pa sporočile, da je to najverjetneje provokacija, za katero stoji »kremeljska roka«. V Budimpešti so se ostro odzvali.

Z madžarskega zunanjega ministrstva so sporočili, da od ukrajinskih oblasti pričakujejo, da bodo v kratkem našle storilce, pojasnile, kakšni so bili njihovi motivi, predvsem pa poskrbele za varnost tamkajšnje madžarske manjšine. V regiji, ki je bila do konca prve svetovne vojne del avstro-ogrske monarhije, živi okoli 1,2 milijona ljudi, od katerih je velika večina, več kot 80 odstotkov, Ukrajincev (in Rusinov), a kakih 12 odstotkov prebivalcev je pripadnikov madžarske narodne manjšine.

Ukrajinski nož v hrbet

Zaradi napada so iz Budimpešte ponovno pozvali Ovse, naj tudi v to ukrajinsko regijo pošlje opazovalce. To je na začetku lanskega decembra na ministrskem srečanju Ovseja na Dunaju zahteval že prvi mož madžarske diplomacije Péter Szijjártó, povod za njegov takratni ostri nastop proti Ukrajini pa je bil novi ukrajinski šolski zakon, ki je zelo omejil pravico Neukrajincev do šolanja v maternem jeziku. »Saj razumemo, da je zakon uperjen predvsem proti ruskemu jeziku, ki prevladuje v prestolnici in vzhodnih regijah, toda v Zakarpatju je udaril po narodnih manjšinah,« je takrat potožil tudi tiskovni predstavnik tamkajšnjega guvernerja Henadija Moskala, Jaroslav Halas.

Zakon je razburil tudi druge sosednje države, ki imajo v Ukrajini svoje manjšine, a najbolj ostri so bili na Madžarskem, kjer so sprejetje zakona razglasili za ukrajinski »nož v hrbet« zavezniki Madžarski, Szijjártó pa je izjavil, da so odnosi med državama na najnižji točki od leta 1991, ko je Ukrajina razglasila samostojnost. Budimpešta je napovedala protiukrepe in obljubo tudi izpolnila. Od lanske jeseni Madžarska v mednarodnih organizacijah blokira vse pobude v korist Ukrajine, uspelo ji je preprečiti srečanje Nato-Ukrajina na ministrski ravni, hkrati pa je napovedala, da se bo zavzela za ukinitve ukrajinskega pridružitvenega sporazuma z Evropsko unijo.

Včeraj je Zakarpatje obiskal nekdanji generalni sekretar Ovseja Lamberto Zannier, ki je zdaj v tej organizaciji na položaju visokega komisarja za nacionalne manjšine. Podpredsednik ukrajinske vlade Vasil Bodnar je po družbenih omrežjih sporočil, da je Zannier v Užgorodu podprl novi ukrajinski šolski zakon, saj da morajo tudi nacionalne manjšine razumeti in govoriti uradni jezik v državi, hkrati pa je opozoril, da morajo te imeti tudi pravico do izobraževanja v svojem lastnem jeziku. Nekaj podobnega je ugotovila beneška komisija, v Kijevu pa napovedujejo, da bodo zakon še letos spomladi dopolnili tako, da bodo ugodili mednarodnim kritikam.

Opazovalna misija

A na Madžarskem se pritožujejo tudi nad nacionalističnimi izpadi proti svoji manjšini. »Zaskrbljeni smo zaradi zaostrovanja v Zakarpatju, kjer živi 150.000 Madžarov. Tam se dogajajo protimadžarske demonstracije, na katere prihajajo prebivalci iz drugih ukrajinskih regij, na njih pa se norčujejo iz naših nacionalnih simbolov in vzklikajo protimadžarska gesla,« je povedal madžarski zunanji minister, ko je na Dunaju od Ovseja zahteval, naj v Zakarpatje pošlje stalno opazovalno misijo. A v Budimpešti bi si želeli tudi večjo avtonomijo te regije, kar pa hočejo tudi tamkajšnji prebivalci, ki so že na referendumu konec leta 1991 v veliki večini glasovali zanjo, a je nikoli niso dobili.

Veliko prahu je kmalu po krimskih peripetijah dvignila izjava madžarskega premiera Viktorja Orbána, ki je maja 2014 zahteval avtonomni status za Zakarpatje, pravo razburjenje pa je povzročil tudi protestni shod pred ukrajinskim veleposlaništvom v Budimpešti, ki ga je pripravila skrajnodedničarska stranka Jobik, na njem pa so zahtevali pravico do

samoodločbe Zakarpatja. Kakor je novembra lani izjavil podpredsednik madžarske vlade Zsolt Semjén, imajo Madžari v Ukrajini pravico tako do avtonomije kot do državljanstva svoje matične domovine. To večina tudi že ima, saj je Budimpešta v zadnjih letih podelila državljanstva že okoli 870.000 »zamejskim« Madžarom, ki živijo v karpatskem bazenu.

Ponosni na madžarsko državljanstvo

Semjén je tudi priznal, da madžarska vlada izdatno podpira delovanje svoje manjšine v Ukrajini: pošilja materialno pomoč zdravnikom in učiteljem, skrbi, da imajo bolnice dovolj cepiv, in zagotavlja brezplačno prehranjevanje mlajših otrok. Po njegovih besedah madžarsko državljanstvo tem ljudem omogoča svobodna potovanja po svetu, »po sto letih represije«, ki jo je povzročila trianonska mirovna pogodba po prvi svetovni vojni, pa da so lahko ljudje končno spet ponosni, če postanejo madžarski državljani. Po zlomu Avstro-Ogrske se je Madžarska skrčila za 72 odstotkov, poleg Zakarpatja pa je izgubila tudi druga »svoja« nekdanja ozemlja: Slovaško, Transilvanijo in Hrvaško. Zakarpatje je po pariški mirovni konferenci pripadlo Češkoslovaški, toda leta 1938 so ga vrnilo Madžarski, ki pa ga je ohranila le do poraza nacizma. A brez Zakarpatja je ostala tudi Češkoslovaška, saj ga je osvoboditeljska Rdeča armada po drugi svetovni vojni priključila Ukrajini, Češkoslovaška pa se mu je bila prisiljena odpovedati in ga prepustiti takratni Sovjetski zvezi.

- **Puigdemonta za zdaj ne bo v Slovenijo. Delo, 09.02.2018, str. 7**

Katalonija

Na kratko

Odstavljenega katalonskega predsednika Carlesa Puigdemonta prihodnji teden ne bo v Slovenijo, je včeraj za Delo potrdil organizator obiska, evropski poslanec Ivo Vajgl. Dejal je, da so obisk – pred kratkim se je ugodilo o 12. in 13. februarju – sporazumno preložili, **dokler se razmere v Kataloniji ne bodo uredile**. Vajgl je napovedal, da bi lahko katalonski voditelj prišel v Slovenijo čez dva ali tri tedne.

Po nedavnem pisanju LaLibre.be je pričakovati, da bo Puigdemont kot novi predsednik Katalonije prisegel 18. februarja v Bruslju. Čez tri ali štiri dni naj bi se to zgodilo še v domačem parlamentu, za kar bosta potrebni dve vladi: ena bi delovala v eksilu, druga v Barceloni. Tisto na tujem, poimenovano svet republike, bi vodil sam, medtem ko bi bil na čelu vlade doma nekdo od izvoljenih poslancev Skupaj za Katalonijo (JxCat). Kdo bi to lahko bil, za zdaj ni znano.

- **Trst je naš! Ne, Makedonija je naša! Bodice: Borisa Ježa. Delo, Sobotna priloga, 10.02.2018, str. 2**

Trst je naš! Ne, naš je! Makedonije ne damo, vzklikajo eni. Ne, Makedoniji se ne bomo nikoli odpovedali, se zaklinjajo drugi. Zanimivo, kako se lahko takšne in podobne metastaze širijo ne glede na čas in prostor. Navsezadnje je med Trstom in Solunom za cel Balkan še drugih ljudstev, kultur, pričevanj in pričakovanj. In navsezadnje niti ni treba kreniti proti jugu, že v Trstu se z Rižarno v Evropo odpira še večji prostor neke travmatične zgodovine 20. stoletja, ki ji nihče ne more ubežati. Za boljše počutje lahko samo laže, drugim in predvsem sebi.

Aleksander Veliki si je zaželel, da bi ga slavni slikar Apel portretiral, in res, ta je makedonskega kralja naslikal na prelepem žrebcu. Aleksander ni bil čisto prepričan, da si je na sliki podoben, mimo pa je zaneslo enega njegovih najboljših konj. Začel je hrzati in se vzpenjati od veselja. »Gospod,« je rekel Apel vladarju, »ta konj se mnogo bolj razume na slikarstvo kot vi.« Res je, da po vsem Balkanu mrgoli takšnih in drugačnih spomenikov, ki bi jih zavrnil vsak še normalen lapidarij, toda makedonsko-grški primer je vendarle nekaj specifičnega: med državama niti ne gre več za teritorij, temveč samo še za ime. Nomen est omen (ime je znamenje) – boste takoj pripomnili. In to v primeru Makedonije nedvomno tudi drži. Ta državnica se bo verjetno še dolgo slabo počutila med sosedi, pri čemer imamo v mislih predvsem velikoalbanse apetite. Četrto stoletje po krvavih konfliktih in spopadih v nekdanji Jugoslaviji se morda sliši malce čudno, toda ta del Balkana se ne bo umiril, dokler se ne bo okrepila in stabilizirala Srbija, verjetno glavni igralec v regiji.

Kar se tiče vojn in daytonskega miru, s katerim so kot z mrtvaškim prtom prekrili in mumificirali dogajanja, kajpak ne moremo biti optimisti. Na pogorišču so zakoličili celo tako groteskne državnice, kot je Republika srbska ali pa federacija s sedežem v Sarajevu, v kateri skupno 3,5 milijona prebivalcev obvladuje zastrašujočih 180 ministrstev. Če k temu prištejemo še kontingent tujih birokratov, nam Apel na ogled postavi sliko, ki bo natančno po okusu anglosaške diplomacije. Skratka, skrbno pripravljen teren za nove konflikte.

Zdi se, da vsaj tisti z bolj živalskimi instinkti že čutijo pod nogami prve vibracije premikanja tektonskih plošč. Zdaj, ko so se že izmojstrili v političnem in vojnem dobičkarstvu, jim verjetno ne bo težko še izpiliti poslov. Bodite prepričani, da je v drobovju jugodržavic mnogo ljudi, ki so prepričani, da bi se dalo s primerno porcijo konfliktnosti še kaj iztržiti, politično in finančno.

V ta namen pa je seveda treba vzdrževati krizne točke, najraje kot ozemeljske spore. Tu se šele lahko razplamti tisti pravi nacionalizem dinarskega tipa. Hrvaška v tem smislu igra neke vrste »simultani poker« z vsemi naokrog, zlasti na obalah jadranskega akvatorija, od Prevlake v Črni gori do Piranskega zaliva. Prevlaka: otoček, zdaj polotok, ki si ga je bila prisvojila JLA in ki skoraj nepredušno zapira vhod v Boko Kotorsko. Vojaško nič več ne pomeni, Črnogorcem veliko, Hrvatom pa čisto nič, saj do tam ni niti ceste. In vendar gre menda za sveto zemljo tisočletnega hrvaštva! V Zagrebu kot da še vedno živijo v nekem drugem svetu. Poleg Prevlake je treba vsaj omeniti popolno blokiranje izhoda BiH na morje, tu pa je še spor s Srbijo glede zemljišč v Donavi. Hrvaška ima ta hip sporno skoraj vse, kar bi lahko napaberkovali po svetu. In vse kaže, da ji to celo nekako ustreza. Dviguje ceno?

V tem sklopu močvirje že prerašča tudi arbitražno razsodbo haaškega sodišča, kjer je evropska salonska politika že zagrešila toliko pohujšanj, da raje ne omenjajmo Cankarja. Zadnja teatralna točka Junckerja v Strasbourgu je evropske strukture razgalila, da ali sploh ne razumejo prava ali pa so ga že tako globoko zlorabili za sprenevedav politični voluntarizem, da vse skupaj nima več nikakršnega smisla. Imamo mednarodno sodišče, ki nekaj razsodi, potem pa si politična drhal dovoli vreščati in enačiti obe stranki v postopku. Se t. i. evropsko pravo predava v enajsti šoli pod mostom? In seveda Junckerjevo opletanje z bičem, da – dokler bo on in dokler Hrvaška in Slovenija ne bosta rešili spora – na Balkanu ne bo nobene nove evrointegracije. Od Trsta do Soluna. In vsi, od Prevlake do Donave, bodo morali upogniti hrbtenico, da bo Bruselj zanje našel vstopnice za evropski raj. Že dolgo nismo slišali tako robate diplomatske retorike. Kaj bi si o vsem mislil Aleksandrov žrebec?

- **Če pogledamo Palestino, vidimo švicarski sir. Intervju: Nada Pretnar, aktivistka GibanjA za pravice Palestinev Pogovarjal se je: Aljaž Vrabec. Delo, Sobotna priloga, 10.02.2018, str. 8-9**

Nada Pretnar, aktivistka GibanjA za pravice Palestincev

Slovenija naj bi v prihodnjih tednih priznala Palestino kot suvereno državo. Nada Pretnar iz slovenskega Gibanja za pravice Palestincev BDS Slovenija pozdravlja takšno odločitev, a obenem poudarja, da ima priznanje le simbolni pomen, zato morajo slediti tudi drugi politični ukrepi, ki se bodo zavzemali za prekinitvev izraelske okupacije.

Gibanje za pravice Palestincev BDS Slovenija obstaja od leta 2012. Nastalo je na poziv palestinske civilne družbe, da naj mednarodna skupnost bojkotira, dezinvestira in sankcionira (od tod tudi kratica BDS) Izrael, dokler ta ne začne spoštovati mednarodnega prava in pravic Palestincev. Nada Pretnar ima obenem s Palestino posebno družinsko povezavo. Stkal jo je njen oče, saj je sredi prejšnjega stoletja kot direktor Slovenijalesa poslovno sodeloval s palestinskim poslovnežem iz Džafe Mohamadom Abdulrahimom. Ta je bil leta 1948 ob ustanovitvi države Izrael izgnan v Bejrut, pred tem pa je že v 30. letih odkril slovenski les in ga izvažal v Džafa za lesene zaboje pomaranč.

Letos spomladi bo minilo sedemdeset let od izraelske invazije na palestinsko ozemlje. Kako je nakba, palestinska katastrofa, vplivala tudi na vašo družino?

V resnici je najbolj vplivala na družino Abdulrahim, kajti zgodba Slovenijalesa in mojega očeta s Palestino se je začela šele tri leta kasneje. Zaradi nakbe je družina izgubila popolnoma vse, enako kot skoraj vsi Palestinci, čeprav je že pred tem na družino vplivala tudi druga svetovna vojna. Ker je Jugoslavija prevzela socialistični sistem, je namreč v Sloveniji izgubila gozdove in žago.

Kako sta se povezala gospod Abdulrahim in vaš oče?

Leta 1951 je na Slovenijales prispelo pismo, v katerem je Ahmed Abdulrahim, starejši sin Mohamada Abdulrahima, napisal, da so še pred nastankom Izraela naročili pošiljko lesa, a jim zaradi izгона iz Palestine ni uspelo poravnati računa prevoza. Pisal je iz Bejruta, kamor je po pregonu odšla njegova družina. Moj oče ni mogel verjeti, da je lahko nekdo tako pošten, saj je bil račun že povsem pozabljen.

Tako sta navezala stike. Gospod Abdulrahim je v Bejrutu spet začel sodelovati z Jugoslavijo, a ne več zaradi lesa za zabožke, ampak da bi uvažal slovensko pohištvo in les iz tovarne Javor. Moj oče je postal generalni direktor Intertrada, prav to podjetje pa je bilo odgovorno za poslovanje s tujino. Podjetje gospoda Abdulrahima je tako postalo tudi jugoslovanski predstavnik za trgovino z lesom na Bližnjem vzhodu.

In kdaj se je začela prvotna zgodba z lesenimi zabožki?

V 30. letih prejšnjega stoletja, torej še pred ustanovitvijo Izraela. Na območju Palestine so takrat že živeli Judje, počasi pa so prihajali tja tudi Judje iz vzhodne Evrope. Pomaranče so izvažali tako Palestinci kot Judje, vendar so imeli Judje monopol nad lesom, zato so nadzorovali ceno. Gospod Mohamad Abdulrahim se je zato odločil, da bo poiskal les kje drugje, in našel ga je v Sloveniji. Kupil je gozd v Bohinjski Bistrici, imel pa je tudi žago v Soteski.

Gospod Trojar z Jesenic je pred leti naredil raziskavo o tej žagi. Okoli leta 2000 je še imel srečo, da so bili živi ljudje, ki so na tej žagi delali. Spomnili so se gospoda iz Palestine, ki je prišel enkrat na leto, da je poravnal vse račune, dvakrat pa je za darilo in zahvalo delavcem poslal tudi dva vagona svežih pomaranč. Po raziskavi sodeč so imeli dober odnos in dobre delovne razmere. Z nastankom socialističnega sistema se je ta zgodba zaključila, saj so gozd in žago nacionalizirali.

Kako je sploh prišel do gozda v Sloveniji?

Med prvo svetovno vojno je neki italijanski vojak iz mesta Bari postal ujetnik na območju Bohinja. Čeprav je bil ujetnik, se je na te kraje navezal in se naučil slovenščine. Njegovega imena ne poznamo natančno, verjetno je bil Fioretti ali Fiorelli, toda kasneje se je v 30. letih pojavil v Džafi v Palestini. Delal je pri gospodu Abdulrahimu in slišal za njegovo željo, da bi rad kupil les, zato mu je predlagal nakup lesa iz Bohinjske Bistrice.

Ste se prek očeta tudi vi navezali na Palestino?

Če sem odkrita, takrat nisem vedela veliko, razen tega, da je bil oče veliko v Bejrutu, saj sem bil stara nekaj let. O slovenskem lesu v Palestini in Libanonu sem izvedela šele pred nekaj leti, ko smo pripravljali razstavo o pomarančah in mestu Džafa in mi je zgodbo povedala mati. Oče je poslovno potoval sam, v Bejrutu pa je bil približno vsaj enkrat na mesec. Kljub temu mi je bližnji vzhod zaradi očeta precej blizu, ker se je o tem območju vedno govorilo med našimi domačimi pogovori. O Palestini sem dolgo prebirala časopisne članke, toda v zgodbi mi je vedno nekaj manjkalo. Žal dolgo nisem imela dovolj časa, da bi se v palestinsko dogajanje bolj poglobila tudi prek knjig. Ostal je samo nejeveren občutek, kako je mogoče, da Palestince večkrat predstavijo kot revne, teroriste in nazadnjaške, Izrael pa kot moderno demokracijo z razvito tehnologijo, diplomacijo in kulturo. Pred desetimi leti sem se zato poglobila v to in ugotovila, da je takšna predstava zelo krivična.

Kdaj ste bili prvič v Palestini?

Leta 2011. Od tedaj sem vedno hodila dvakrat na leto, toda lani maja so mi prepovedali vstop, zato se ne morem več vrniti. Prišla sem na mejo čez Jordanijo, a očitno je bilo mlademu dekletu na meji čudno, da sem potovala sama. Vzela mi je potni list in takoj sem razumela, da bodo ugotovili za moje delovanje v gibanju BDS. Glede na to, da je BDS v Izraelu prepovedan, lani marca pa je izraelski parlament kneset sprejel zakon, ki mednarodnim podpornikom BDS prepoveduje vstop v državo, je bilo jasno, da mi ne bodo dovolili vstopa v Izrael in posledično ne na Zahodni breg.

Kaj je po vseh tragedijah sploh še ostalo od pojma Palestina?

Identiteta, kultura in sedem milijonov Palestincev na zasedenem ozemlju in v Izraelu. Ljudje se vsak dan upirajo in poskušajo zadržati zemljo, ki jim izginja pod nogami. Nikakor ne smemo pozabiti niti na palestinsko diasporo, ta obsega več kot šest milijonov ljudi. In lahko bi imeli svojo državo, če bi se mednarodna skupnost uprla sionistični ideji velikega Izraela kot izključno judovski državi.

Kakšne učinke bi imelo slovensko priznanje Palestine?

Priznanje Palestine je nujno. Gre za politično odgovornost, saj bi Palestinci tako pridobili več kredibilnosti v mirovnih pogajanjih. Kljub temu ima priznanje le simbolni pomen. Če pogledamo zemljevid, da bi našli Palestino, vidimo švicarski sir. Od Palestine so ostale posamezne enklave, saj Izrael že od okupacije leta 1967 sistematično gradi judovska naselja, ki so nezakonita po mednarodnem pravu, zato je težko govoriti o enotni Palestini.

Pred našimi očmi se dogaja kolonializem naseljevanja, in to ne glede na številne mednarodne konvencije, ki to prepovedujejo, kot na primer ženevska konvencija ali pa konvencije, ki obravnavajo pravico do samoodločbe. Priznanje Palestine je torej pomembno, a nujna je tudi čimprejšnja prekinitev naseljevanja judovskega prebivalstva. Politični predstavniki veliko govorijo o rešitvi dveh držav, vendar kje bi to lahko bilo, ne ve nihče.

Kako Palestinci sprejemajo novice, da naj bi Slovenija priznala Palestino?

Palestinci cenijo to namero. S priznanjem samostojne države Palestina bomo priznali palestinski narod, njihovo identiteto in kulturo, toda samo priznanje jim še ne bo prineslo nove države.

Ne bodo imeli v resnici nekaj od tega samo naši politiki in njihov življenjepis?

Tako ostra nočem biti. Priznanje Palestine bo vsekakor pomemben politični korak. Zagotovo lahko pričakujemo močan odpor Izraela, saj zares noče dveh držav. Izraelska politika prav nič ne skriva, da želi celotno ozemlje zase, brez Palestinev. Še pred kratkim je izraelski premier Benjamin Netanjahu razlagal, da dokler bo on na oblasti, ne bo palestinske države. Evropski politiki takšnih izjav ne obsojajo in jim ne nasprotujejo, zato je ob tem protislovno govoriti o rešitvi dveh držav.

Kam bi Izraelci poslali Palestinec?

Večkrat beremo, kako kakšen predstavnik izraelske vlade kot rešitev predlaga preselitev palestinskega prebivalstva v Jordanijo, spet drugi menijo, da bi se morali Palestinci preseliti v sosednje arabske države. V izraelskem diskurzu Palestinci namreč ne obstajajo, ampak jih naslavljajo kot Arabce. To naj bi okrepilo dojemanje, da to ni avtohtono prebivalstvo in da so tujci na lastni zemlji.

Obstaja tudi bolj prefinjen in tihi način izseljevanja palestinskega prebivalstva, ki poteka počasi, dan za dnem. To je birokracija, ki z nešteti uredbami, prepovedmi in dovoljenji ustvarja nevzdržno življenjsko okolje. Namen je prav v tem: privedi Palestinec do tega, da na videz prostovoljno zapustijo svoj dom. To je še posebno vidno v vzhodnem delu Jeruzalema.

K temu spadajo tudi vse omejitve pri dostavi dobrin in življenjskih potrebščin.

In nadzor nad naravnimi viri, še posebno vodo. Na Zahodnem bregu ima Izrael nadzor nad skoraj vsemi vodnimi viri in tako ustvarja palestinsko odvisnost od Izraela, tudi če gre za vire, ki ležijo na ozemlju Palestine.

Toda da je tragedija še hujša, Palestincem kažejo hrbet tudi druge bližnje države.

Imamo veliko trojico – Združene države Amerike z Donaldom Trumpom, Izrael in Saudsko Arabijo, ki s seboj potegnejo še nekatere države, ki so se povezale proti Iranu. Ko je Trump priznal Jeruzalem za glavno mesto Izraela, je sicer takoj zasedala Arabska liga, da bi zavzela stališče do te poteze, vendar so zalivske države in Saudska Arabija na srečanje poslale samo nižje uradnike, čeprav je šlo za izredno in pomembno sejo.

Zakaj se vsi otepajo Palestine?

Boljše vprašanje je, zakaj ni več ukrepov proti Izraelu in njegovi politiki. Enega od razlogov je podal ameriški antropolog Jeff Halper, ki živi v Izraelu in je bil pred časom v Sloveniji. V knjigi Vojna proti ljudem (War Against People) piše, da je ta razlog vrhunska izraelska tehnologija za nadzor civilnega prebivalstva. Izrael ima torej nekaj, česar druge države nimajo, a mislijo, da to potrebujejo. In Izrael je svojo izredno kibernetiko tehnologijo razvil ravno z nadzorom palestinskega prebivalstva.

Izrael ima tudi dobro orožje, ki ga med drugim sestavljajo s slovenskimi deli.

Vsaj v tem je ironija. Pred časom smo pozvali ministrstvo za obrambo k ustavitvi trgovine z orožjem z Izraelom zaradi suma, da bodo to orožje uporabili za napade na civiliste in hude kršitve mednarodnega humanitarnega prava. Enako pobudo so leta 2014 ministrstvu poslali tudi pri Amnesty International Slovenije, toda na ministrstvu so odgovorili, da Slovenija prek zasebnih gospodarskih družb z dovoljenjem ministrstva izvažajo samo posamezne dele in ne končnih izdelkov ter pri tem dosledno upošteva določila aktov mednarodnih organizacij glede omejevanja in prepovedi izvoza orožja in vojaške opreme. Kljub temu mednarodna pogodba o nadzoru trgovine z orožjem, ki jo je državni zbor ratificiral leta 2014, prepoveduje izvoz sestavnih delov za sestavo konvencionalnega orožja, če je jasno, da bodo predmete uporabili pri hudih kršitvah humanitarnega prava.

In obstaja še ena zgodba. Vsi kmetijski proizvodi, ki prihajajo iz judovskih naselij v Palestini, bi morali imeti označeno poreklo, da ne gre za izraelski proizvod, zato da bi se ljudje lahko sami odločili, ali ga bodo kupili. To vprašanje smo naslovili tudi na slovenska ministrstva, a so nas le pošiljali od enega do drugega urada, nihče pa ne želi nad tem prevzeti odgovornosti, zakaj takšni proizvodi z zasedenih območij pri nas niso ustrezno označeni. Še bolj pomembno bi bilo, da takšnih produktov iz nezakonitih naselbin v Sloveniji in Evropski uniji sploh ne bi prodajali.

Toda ob vsem tem Izraelu ustreza tudi razklano palestinsko vodstvo.

Sporazum iz Osla, ki je bil sprejet pred več kot dvajsetimi leti, je ustvaril palestinsko politično elito, ki se trdno drži svojih privilegijev. To jo je povsem oddaljilo od palestinskega prebivalstva. Zadnje javnomnenjske raziskave kažejo, da velika večina prebivalstva ne podpira več Palestinske uprave in njenih voditeljev.

Na palestinskih volitvah leta 2006 je zmagal Hamas, toda mednarodna skupnost tega ni priznala.

Hamas je bil izvoljen na demokratičnih volitvah, a zahodni svet tega ni sprejel. Posledica je še vedno nesporazum med Hamasom in gibanjem Fatah, kar izredno škodi palestinskemu narodu. Gre za zelo nazoren primer načela divide et impera, deli in vladaj. Zunanji vpliv prispeva k delitvi Palestine, zato ima pri palestinskem problemu zahodni svet veliko odgovornost.

Kakšno pa je vsakdanje življenje civilnega prebivalstva v Palestini?

Ovisno, kje si, kakšen je tvoj namen in koliko se pogovarjaš s Palestinci. Kot turist greš lahko v določene predele, kjer niti ne dobiš nujno občutka, da je kaj narobe, spet v drugih predelih je to neizogibno. Še posebej v območju C v jordanški dolini, kjer je vse pod vojaškim nadzorom Izraela. Izraelci na tem območju ne izdajo gradbenih dovoljenj Palestincem, a ker ljudje ne morejo drugače živeti, vseeno gradijo, Izraelci pa nato rušijo. V jordanški dolini Palestinci nimajo niti dovoljenja za gradnjo vodnjakov, ampak lahko uporabljajo samo tiste, ki so bili zgrajeni že v času jordanške administracije. Nove vodnjake lahko gradijo le Izraelci, a gredo z moderno tehnologijo precej globlje in poberejo vso vodo. To je še ena od strategij, s katero Palestinec ne preganjajo grobo, ampak tiho, počasi in posredno.

A če greš kot turist denimo v Ramalo, se ti zdi, da si v modernem mestu s hoteli, trgovinami in restavracijami. Potem je tu še novo mesto Ravabi, blizu Ramale, kjer gre za palestinski projekt s 6000 stanovanjskimi enotami in predvideva 40.000 prebivalcev. To so mesta, kamor ljudje iz palestinskih begunskih taborišč nikoli ne bodo vstopili.

Kakšno je življenje v teh begunskih taboriščih?

Precej težko, skoraj nevzdržno. Res je, da ljudje, ki živijo v begunskih taboriščih, pripadajo najbolj revnim slojem palestinskega prebivalstva, a je tudi res, da obenem predstavljajo najbolj odporen del. Prva intifada se je začela v taborišču v Gazi. Ni naključno. Taborišča ležijo bodisi na Zahodnem bregu bodisi v sosednjih državah, večinoma v Jordaniji, Siriji in Libanonu. Prebivalci begunskih taborišč so obdržali status beguncev od leta 1948. Ta status se podeduje, od generacije do generacije.

A še huje je v Gazi, največjem zaporu na svetu.

Že Zahodni breg je zapor, Gaza pa je zapor brez ključa, ker so ga čuvaji vrgli v morje. Izrael trdi, da Gaza ni zasedeno območje, ker so leta 2005 izselili judovsko prebivalstvo iz naselbin. A resnica je povsem drugačna: Izrael ima popoln nadzor nad ozemelskim, zračnim in morskim dostopom do Gaze. To pomeni, da je prebivalstvo Gaze – med drugim najbolj obljudeno območje na zemlji – popolnoma odvisno od Izraela. Res je tudi, da meji z Egiptom, a tista meja je redko kdaj odprta.

Ima izraelsko ljudstvo kakšen zadržek pred tem, kar počne njihova oblast s Palestino?

Izraelska oblast ima zelo močen propagandni aparat, hkrati pa je celoten izobraževalni sistem prepleten s sionistično ideologijo. Poleg tega Izraelci ne gredo sami pogledat dogajanja v Palestino, ker tega dovoljenja nimajo. Izraelska družba je militaristična, kar se začne v družinah in šolah, vojaki pa obiskujejo otroke že v vrtcu. Sionistična ideologija je ljudem položena v zibelko. Spremeni jih lahko le kakšna velika prelomnica, največkrat takrat, ko se izselijo iz Izraela in vidijo širšo sliko.

A najhuje je, da Palestinci še zdaleč niso edini trpeči narod v naši bližini, kajti ponovno je ves svet pozabil tudi na Kurde.

In tudi na ljudi v Zahodni Sahari, čeprav so tako blizu nas. O Palestini se več govori, ker je na drugi strani velesila Izrael, pri nas pa je Maroko bolj v ozadju, zato pozabljamo na maroško okupacijo Zahodne Sahare.

- **Kosovo mora imeti pravico do združitve z Albanijo. Intervju: Albin Kurti, vodja kosovskega gibanja samoopredelitev. Pogovarjal se je: Vili Einspieler. Delo, Sobotna priloga, 10.02.2018, str. 14-15**

Albin Kurti, vodja kosovskega gibanja samoopredelitev

Aktivist in vodja gibanja Samoopredelitev Albin Kurti se je aktivno vključil v politiko, ko se je leta 1997 zaradi množičnega pokola v Drenici, ki so ga zakrivila srbske paravojaške enote, kriza med Kosovom in Srbijo spremenila v odprto vojno. Po smrti Ibrahima Rugove so mnogi videli v Kurtiju najboljšega kandidata za njegovega naslednika.

V zaporih Slobodana Miloševića in Vojislava Koštunice je preživel poltretje leto, zaradi političnega aktivizma pa je bil v zaporu tudi v samostojnem Kosovu. Unmik in kosovski režim sta ga zaprla več kot dvajsetkrat. Nazadnje je bil za zapahi lani, na prvi stopnji pa je bil obsojen na pogojno kazen 18 mesecev zaporu.

Ali kosovska oblast po desetih letih neodvisnosti na svojem dvorišču odloča samostojno?

Seveda odloča o mnogih stvareh, kot je na primer razporeditev proračunskih sredstev, vendar v številnih primerih ne dela dobro. Za kmetijstvo namenja samo dva odstotka proračuna. V izobraževanju namenja denar samo za plače učiteljev, ne pa za izboljšanje razmer za dijake in študente. Korupcija se ni zmanjšala, temveč je v porastu. Na sodiščih je okoli pol milijona dosjejev, so v predalih in se na njih nabira prah. Na Kosovu ni razvojne investicijske banke, ki bi podpirala lokalno podjetništvo. Nadaljuje se nepotizem. Stranke, ki pridejo na oblast, vidijo v tem možnost, da nagradijo zveste strankarske kadre, namesto da bi bile odgovorne do državljanov. Res pa je, da ni vse v rokah vlade. Kosovo še vedno nima polne suverenosti, armade in nadzora nad celotnim ozemljem, zlasti nad severom Kosova. Trije največji problemi na Kosovu so Mitrovica, ki je še naprej razdeljeno mesto, velika brezposelnost in korupcija. Vlada bi lahko za njihovo rešitev naredila več, kot je.

Mar ni usoda malih držav, kot je Kosovo, da se morajo bolj ali manj odreči lastni suverenosti?

Odpovedati se suverenosti je suvereno dejanje. Najprej jo moraš imeti, da se ji lahko odrečeš. Kosovo ni nikoli doseglo niti nominalne suverenosti, ki jo imajo države, kot so Albanija, Črna gora ali Slovenija. Jasno mi je, da država po vstopu v Nato ali EU nima več polne suverenosti, vendar mora biti odločitev za vstop v mednarodne integracije dejanje lastne volje posameznega naroda ali države. Naš največji dosežek je priznanje neodvisnosti, Kosovo je doslej priznalo 115 držav. Tu smo dosegli napredek. Glede notranje konsolidacije države pa smo bili neuspešni. EU in Nato sta se integrirala na Kosovu z mirovnima misijama Euleks in Kfor prej, kot sta nam omogočila priključitev evroatlantskim povezavam.

Zakaj ste proti bruseljskemu dialogu Srbije s Kosovom?

Bruseljski dialog, ki se je začel leta 2011 in prekinil leta 2017, je bil velika politična naložba, vendar je prinesel zelo malo koristi. Načeloma nisem proti dialogu, sem pa proti dialogu brez načel. Cilj je bila t. i. normalizacija odnosov med Kosovom in Srbijo, a si jo v Bruslju predstavljajo povsem drugače kot v Beogradu ali Prištini. EU je bila asimetrična v dialogu, ker priznava Srbijo, ne pa tudi Kosova. Na Kosovu je misija Euleks, ki ima izvršne pristojnosti, medtem ko v Srbiji ni ničesar podobnega. To ni moglo prinesiti pozitivnih rezultatov. Potrebujemo normalno Kosovo, tako kot Balkan potrebuje normalno Srbijo. Če skušaš normalizirati odnose z nenormalno Srbijo, postaneš tudi sam nenormalen. Srbija je avtoritarna in nedemokratska država na čelu s človekom, ki je bil minister za informiranje v času Miloševićeve vladavine. Srbija se tudi ni pripravljena soočiti s preteklostjo. Med vojno na Kosovu je bilo ubitih več kot 10.000 civilistov, poslanih je bilo okoli 20.000 deklet in žensk, pogrešanih je okoli 1500 ljudi, 120 hiš je bilo porušenih ali požganih, več kot milijon Albancev je bilo pregnanih s svojih domov. Srbija se ne kesa za zločine, nihče se ni nikoli opravičil, kaj šele plačal vojno odškodnino.

Se lahko Priština in Beograd sploh dogovorita brez posredovanja mednarodnih dejavnikov, še zlasti brez Američanov?

To ni mogoče. Bistven za kohezivno družbo in integracijo vseh skupnosti je neposreden dialog s Srbi in drugimi manjšinami na Kosovu. Potreben je dialog od spodaj navzgor in ne obratno, med državljani in ne le med Albanci in Srbi. Albanski in srbski kmetje bi se lahko pogovarjali o razvoju kmetijstva in se skupaj dogovorili, kako jim lahko država pomaga. Integracija

na Kosovu je možna z razvojem in ne s toleranco. Nisem proti njej, vendar potrebujemo sodelovanje za razvoj. Če Srbija ne bo priznala storjenih zločinov in neodvisnosti Kosova, je dialog brezpredmeten in izguba časa. Če se Priština dobro obnaša do Srbije, Aleksandar Vučić kot tipični skrajni desničar iz tega sklepa, da ne gre za znak širokosrčnosti, temveč za znak slabosti.

Ali ni nerealno pričakovati, da bi vsi Albanci živeli v eni državi in da bi veliki igralci dovolili nastanek velike Albanije?

Velika Albanija je pojem, ki so si ga izmislili v Beogradu, da bi lahko ustvarili veliko Srbijo. Albancem je ostala nalepka, Srbi pa so dobili ozemlje. Kosovo mora imeti pravico do združitve z Albanijo. Ustava nam ne dovoljuje, da se priključimo kateri koli drugi državi, kar pomeni, da bomo imeli težave tudi z vstopom v EU. Vsaka država mora biti svobodna in imeti pravico do združitve z drugimi državami. To je zunanji vidik suverenosti in pravice do samoodločbe. Na Kosovu ta zunanji vidik ni dovoljen, čeprav je bilo Kosovo pred stoletjem s silo ločeno od Albanije. Na londonski konferenci leta 1913 je tedanji britanski zunanji minister Edward Grey izjavil, da je bila zaradi ohranjanja miru v Evropi Albancem storjena velika krivica. Po letu dni je izbruhnila prva svetovna vojna. Ne želim si, da bi se zaradi združitve Kosova z Albanijo začela tretja balkanska vojna, temveč bi rad, da to dosežemo po mirni in demokratični poti. To je želja Albancev z obeh strani meje, ki je meja nekdanje Srbije in Jugoslavije. Za združitve obstaja tudi gospodarski interes. Albanija ima morje, vodo in planine, Kosovo pa dobro kmetijsko zemljo, rude in minerale.

Mar ne gre za težko uresničljive sanje?

Gre za pravično in dobro rešitev, kar mi zadostuje, da težim k temu cilju. Nisem za združitve z Albanijo proti volji EU. Dobra rešitev je tudi združeni Albanci v združeni Evropi. Za združitve Kosova z Albanijo bi se morali odločiti ljudje na referendumu v obeh državah. Združitve bi bila legitimna, če bi se zanjo odločila večina državljanov z obeh strani meje.

Kako gledate na ustanovitev posebnega sodišča za vojne zločine OVK in na poskuse njegove ukinitve?

To sodišče je nepravilno in škodljivo za Kosovo, ker je etnično sodišče, ki bo sodilo samo Albancem. To je sodišče proti OVK. Po drugi strani igre Hashima Tačija za ukinitve sodišča niso niti resne niti iskrene. Zato Samopredelitev ne bo postala del te instrumentalizacije in ne bo slepo podprla pobude za ukinitve posebnega sodišča.

Ste za oblikovanje kosovske vojske, čeprav mednarodna skupnost preoblikovanje varnostnih sil v profesionalno vojsko pogojuje s soglasjem Srbov na Kosovu?

Zavedamo se, da je za oblikovanje kosovske vojske potrebna sprememba ustave, za katero mora glasovati večina srbskih poslancev, ki imajo zajamčene mandate v parlamentu. Tako kot vsaka država mora tudi Kosovo imeti svojo armado. To ne bo lahko. Zakon o varnostnih silah Kosova še ni bil uporabljen do te mere, da bi te sile dvignili na najvišjo možno raven.

V dialogu s Srbijo stavite na Američane, ki so proti ukinitvi posebnega tožilstva za vojne zločine OVK, pogojujejo pa tudi ustanovitev kosovske vojske ...

Američani so močna sila na Kosovu in širše. So del vladavine na Kosovu. Hvaležni smo jim za njihovo vlogo med bombardiranjem Nata in pri priznanju neodvisnosti. Veliko držav je priznalo Kosovo zaradi ZDA in ne zaradi lobiranja našega zunanjega ministrstva. Če dialog s Srbijo negira zgodovino problema, kajti Srbija je okupirala Kosovo in kot agresor vsilila apartheid, ni pomembno, kdo posreduje v pogajanjih z Beogradom.

Samopredelitev leta 2015 ni glasovala za spremembo ustave, ki je omogočila ustanovitev posebnega sodišča. Svojega stališča ni spremenila Samopredelitev, temveč Demokratska stranka Kosova (PDK) na čelu s Tačijem, ki želi ukiniti sodišče zaradi osebnih interesov, ne pa zaradi interesov Kosova. To sodišče bo prineslo veliko škode, ki jo bomo čutili še naslednjih dvajset let. Bolje bi bilo, če bi imeli normalna sodišča, ki bi se borila proti organiziranemu kriminalu in visoki ravni korupcije. Dovolj je bilo »specialcev«, kot so posebna sodišča. Unmik in Euleks ter haaško sodišče niso ničesar odkrili o trgovini s človeškimi organi. Mednarodna sodišča so preveč politično obremenjena, pomembnejša sta jim mir in stabilnost kot pa človekove pravice.

Američanom nam ni uspelo prepričati, da so pomembnejši zločinci miru kot zločinci vojne. Na oblasti so najbogatejši ljudje na Kosovu. Na voljo je veliko dejstev, da so kradli ljudem in zlorabljali svoj položaj in kosovski proračun. Namesto da bi jih Unmik, Euleks in mednarodna skupnost preganjali zaradi teh kaznivih dejanj, se vedno vračamo k vojni, da bi izenačili zločine albanskih in srbskih sil med vojno. ZDA so naš partner, kar pa ne pomeni, da moramo vedno soglašati o vsaki temi. ZDA so nujne potrebne za obrambo Kosova pred Srbijo in Rusijo.

Kakšne možnosti ima vladajoča vojna koalicija na čelu z Ramušem Haradinajem in Hashimom Tačijem, da bo preživela na oblasti in potegnila Kosovo iz stagnacije in nadzorovane krize?

Sedanja vlada je bila najbolj zavzeta pri imenovanju 70 namestnikov ministrov. Cilj te velike vlade brez vsake razvojne vizije za državo je, da čim več svojih kadrov namesti na čim višje položaje. To je verjetno najdražja vlada po vojni na Kosovu. V parlamentu težko preživi z 61 od skupno 120 poslancev, tako da ima večje možnosti, da bo padla že letos. To je seveda odvisno od opozicije, ki bi morala združiti sile za rušitev vlade. Samopredelitev ima 32, Demokratska zveza Kosova (DSK) pa 23 poslancev.

Zaradi vaših radikalnih stališč Samopredelitev ne sodeluje v izvršni oblasti, čeprav je najmočnejši politični subjekt v državi ...

Vladajoča koalicija je pred volitvami štela 12 strank, da bi Samopredelitev ostala v opoziciji, pa so potrebovali koalicijo skoraj 20 strank. To jim je verjetno uspelo zadnjič.

Ali ni to odvisno tudi od mednarodnih dejavnikov?

Veleposlaništva na Kosovu, predvsem pet glavnih iz ZDA, Nemčije, Velike Britanije, Francije in Italije, pravijo, da ne obstajajo nobeni dodatni kriteriji za Samopredelitev za prevzem oblasti, razen parlamentarna večina 61 poslanskih sedežev. Po zadnjih volitvah nismo bili daleč narazen z DSK, vendar njen prvak Isa Mustafa ni želel koalicije z nami.

Kaj lahko dosežete z metanjem solzivca v parlamentu in s protesti na ulicah?

Protesti na ulicah so izraz vitalnosti družbe in demokracije. Razlogov za proteste je veliko. Reprezentativna demokracija je nujna, vendar često ne zadostuje. Ne morejo ljudje sodelovati na mitingih in glasovati samo enkrat na štiri leta. Razmere so bile ekstremne, ker so hoteli »bosnizirati« Kosovo s pomočjo skupnosti srbskih občin. Dobili bi podobno entiteto kot BiH, ki

ima Republiko srbsko. V Bosni je 26. aprila 1991 štirinajst občin z večinskim srbskim prebivalstvom oblikovalo skupnost občin, 9. januarja 1992 je razglasila neodvisnost, 28. februarja 1992 so sprejeli svojo ustavo, 14. decembra 1995 pa so bili v Daytonu mednarodno priznani.

Kar so naredili med vojno v BiH, so hoteli narediti v miru na Kosovu. Srbija želi vzpostaviti veliko Srbijo z malimi Srbijami v regiji. Ne želi več združitev vseh Srbov v eni državi s širitvijo ozemelj na Balkanu, temveč želi nadzirati ozemlja, naseljena s Srbi v drugih državah. To je podobno kot ruska federacija. Čeprav vzhodni del Ukrajine ne spada k njej, ga Moskva nadzira. Ta model se replicira tudi na Balkanu. Dezintegracija Sovjetske zveze je ustvarila rusko federacijo v centru kot hobotnico z njenimi lovkami, dezintegracija nekdanje Jugoslavije pa je ustvarila malo hobotnico s Srbijo v središču in lovkami v sosesčini. Republika srbska v BiH, prosrbske in prorusske sile v Črni gori in Makedoniji ter severni del in srbske enklave južno od Ibra na Kosovu.

Če bi vsi dobro živeli, to ne bi bilo najpomembneje ...

Beogradu ni niti do tega, da bi Srbi živeli bolje, kaj šele drugi. Beograd uporablja Srbe le kot sredstvo za pridobitev več ozemlja, vendar ne za večjo blaginjo ljudi. Gre za imperialistični pristop. V svetu niso samo velike imperialistične sile, temveč tudi regionalne. Srbija je bila takšna mala imperialistična sila v tem delu Balkana. Glavni problem Balkana ostaja Srbija. V zadnjih petindvajsetih letih so imeli samo dve leti in pol demokratičnega voditelja, a so ga ubili. Dva tedna pred atentatom na Zorana Đinđića je odšel Vojislav Šešelj v Haag, Vučić pa je zaradi njegovega odhoda v zapor jokal na protestnem mitingu. Na Balkanu so se zgodile progresivne spremembe v Albaniji in Makedoniji s socialdemokrati na oblasti, pozitiven je vstop Črne gore v Nato, zadnji dve leti nista bili najslabši niti v BiH, glavni problem pa ostaja Beograd z avtoritarno oblastjo skrajnega desničarja.

Kje vidite Kosovo čez deset let?

Najpomembnejši je gospodarski razvoj, ki bo zagotovil nova delovna mesta za mlade izobražence. Srbsko manjšino je treba integrirati v kosovsko družbo, potrebna je tudi obnova Trepče, Mitrovica pa mora postati enotno mesto. Zagotoviti je treba vladavino prava, ki bo pometla s korumpiranimi voditelji. Če vsega tega ne bomo dosegli v naslednjem desetletju, to pomeni propad države. Ali bomo vse to naredili ali pa bomo država samo na papirju.

- **Poslancem državnega zbora: Obtožujem. Dr. Jasminka Dedić, Ljubljana. P.P. 29. Delo, Sobotna priloga, 10.02.2018, str. 29**

Delo, 22. december

V P.P. 29, 20. januarja 2018, je bil objavljen odziv Draga Bajta na Gostujoče pero z zgornjim naslovom dr. Vere Kržišnik Bukić. Avtorici očita, da je v njenih trditvah »obilica protislovij in dogmatskih trditvev, ki težko zdržijo logični preskus«. Pri utemeljevanju svojega stališča pa g. Bajt med drugim trdi, da se je »lojalnost« pripadnikov nekdanjih jugoslovanskih narodov »doslej marsikdaj izkazala za vprašljivo«. Pri tem ne samo, da ne navede niti enega samega primera, v katerem naj bi se lojalnost pripadnikov nekdanjih jugoslovanskih narodov do Republike Slovenije izkazala za vprašljivo, temveč s to trditvijo ožigosa vse pripadnike nekdanjih jugoslovanskih narodov, ki živijo v Republiki Sloveniji. G. Bajt očitno misli, da je trditev, da je »lojalnost slovenskih državljanov iz nekdanje Jugoslavije vprašljiva«, obče znano dejstvo, ki ga ni treba posebej dokazovati. Oziroma, da za pripadnike teh narodnih skupnosti velja obrnjeno dokazno breme in da morajo – pač, ker zanje velja predpostavka, da so nelojalni – svojo lojalnost dokazati. Ravno s to izjavo pa g. Bajt razkrije srž problema, o katerem piše dr. Vera Kržišnik Bukić, da gre v bistvu za zanikanje kolektivnega dostojanstva manjšinskih skupnosti iz nekdanje Jugoslavije. Povedano z drugimi besedami, manjšinske skupnosti iz nekdanje Jugoslavije si ne zaslužijo enakopravne obravnave in posebnih kolektivnih pravic.

S tem, ko g. Bajt manjšinskim skupnostim iz nekdanje Jugoslavije zanika stoletni narodnostni soobstoj v tukajšnjem geopolitičnem prostoru, zanika dejstvo, da živimo s Slovenci v skupni politični tvorbi že skoraj sto let. Oziroma, če smo natančni, 1. decembra 2018 bo minilo sto let od nastanka prve skupne države Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Nadalje, g. Bajt trdi, da tem manjšinam »manjka avtohtonost, to je bivanje na ozemlju države v času, ko so se zgodovinsko izoblikovale slovenske meje«. Čudim se, ker g. Bajt v tej trditvi ne vidi ničesar protislovnega. Namreč, če prav razumem, bi morali po mnenju g. Bajta – da bi nam priznali avtohtonost – prebivati na ozemlju države v času, ko so se izoblikovale slovenske meje. Ne vem, kdaj so se po mnenju g. Bajta izoblikovale slovenske meje, vendar so zgodovinska dejstva sledeča: državna meja z Avstrijo in Madžarsko je bila določena z mirovnimi pogodbami po prvi svetovni vojni, meja z Italijo pa s pogodbami po drugi svetovni vojni. Meja s Hrvaško, ki se je vzpostavila po razglasitvi neodvisnosti Republike Slovenije, 25. 6. 1991, je določena z zakonom o evidentiranju državne meje z Republiko Hrvaško v skladu s končno razsodbo arbitražnega sodišča, razglašeno 29. 6. 2017.

Gospod Bajt tudi povsem samovoljno uporablja kriterij avtohtonosti, ki ga enači z bivanjem na ozemlju države. Pravzaprav pa »avtohtonost« ni nikjer pravno opredeljena. Zato se Ustavno sodišče RS v svoji odločitvi št. U-I-416/98 nasloni na mnenje predstavnika urada za narodnosti, »da so posamezne države izoblikovale določene kriterije avtohtonosti (obdobje treh generacij ali sto let), čeprav se kriterij avtohtonosti v mednarodnih dokumentih ne pojavlja kot obvezen pogoj za priznanje narodne ali etnične manjšine« (para. 6). Torej, povsem legitimno se lahko vprašamo, zakaj slovenska zakonodaja kriterij avtohtonosti – čeprav ni pravno opredeljen in ni obvezujoč pogoj po mednarodnih dokumentih manjšinskega varstva –, vendarle uporablja? Seveda je funkcija uporabe avtohtonosti s strani slovenskih nacionalnih struktur jasna; s tem politična oblast legitimira ločevanje manjšin na »avtohtone« in »neavtohtone«, hkrati pa z njim reproducira izključujočo nacionalistično ideologijo, ki državljsko telo definira kot kulturno determinirano skupnost (»etnos«), namesto da bi ga definirala kot politično skupnost enakih (»demos«).

- **»Ali sploh poslušate slovenske sogovornike?«.- Aurelio Juri, državljan EU iz Slovenije in bivši evropski poslanec (S&D). Delo, Sobotna priloga, 10.02.2018, str. 31**

»Ali sploh poslušate slovenske sogovornike?«

Odrpito pismo Jean-Claudu Junckerju, predsedniku evropske komisije

Spoštovani g. predsednik, prebral sem iz slovenskih medijev, to, kar ste v torek izjavili v Evropskem parlamentu v zvezi z mejnim sporom med Slovenijo in Hrvaško in ostal sem brez besed, da ne rečem osupel!

Če res pripisujete enako odgovornost obema državam, ker problem še ni rešen, se sprašujem, ali sploh poslušate slovenske sogovornike, pa tudi druge zagovornike arbitražnega reševanja sporov in sicer pravno stroko, ko vam povedo, da je meja, po razsodbi arbitražnega sodišča, že določena in dokončna in da je problem samo v tem, da Hrvaška te arbitraže ne priznava, ali pa vam je to povsem jasno, a se hrvaškim kolegom iz vaše iste politične grupacije – EPP – nočete zameriti?

Ko ste pozivali obe strani k čimprejšnji implementaciji arbitražne odločbe, sem bil prepričan, da so vam bili o tej zadevi pojmi povsem jasni in da ste to počeli iskreno. Danes, ko je Slovenija to nalogo opravila in to v času, ki je bil zanjo predpisan, pa vi znova pozivate tudi njo k razreševanju spora oz. ji pripisujete enako odgovornost kot Hrvaški, ker da ni še rešen, pa v vašo dobro vero, v vašo poštenost in nepristranskost ne verjamem več. Za Hrvaško je vsakomur, ki stavi na vladavino prava, jasno, kaj mora storiti: sprejeti arbitražo in pohiteti z implementacijo njene razzodbe. Ni druge poti. Kaj pa naj pri tem stori Slovenija, ki se razzodbe drži in jo že izvaja?

Pravite celo, g. Juncker, da je komisija, ki ji predsedujete, obema stranema že ponudila pomoč, a da nobena še ni posegla po njej. Ves čas Slovenija čaka na to pomoč, slišal sem našega predsednika republike Boruta Pahorja, premiera Mira Cerarja in zunanjega ministra Karla Erjavca, da boste ali vi ali vaš podpredsednik Timmermans vsak čas prišla v Ljubljano in Zagreb oz. da boste oba predsednika vlad povabila k sebi. Pahor je bil pri tem povsem decidan, in to vpricho vas.

Morda svetujete Sloveniji, da naj opusti arbitražo in se vrne k dvostranskemu iskanju rešitve? Če je to Vaš razmislek, Vaš nasvet, se sploh zavedate, kaj to pomeni? Kakšne utegnejo biti posledice?

Pa še nekaj: Izjavili ste tudi, da »nobena država z zahodnega Balkana ne bo več vstopila v EU, ne da bi pred tem rešila vse težave z mejami«. Načeloma se z vami strinjam, a v trenutku, ko relativizirate arbitražno razreševanje sporov, ko ne najdete poguma, da bi Hrvaško prisilili k spoštovanju tega pravnega instrumenta, potiskate vse druge države, s katerimi Hrvaška mejnega vprašanja še ni rešila, v podrejen položaj.

Če bi to izjavili že leta 2008, seveda z mesta, ki ga zasedate zdaj, bi Slovenija lahko povsem legitimno upočasnila, oz. oteževala pot Hrvaške k uniji vse dotlej, dokler sama ne bi pristala na slovenske zahteve o meji. Menim, da si Srbija, BiH in Črna gora tega ne zaslužijo!

- **Ministrica popravlja podkanclerjevo napako. Delo, 13.02.2018, str. 6**

Avstrija

Na kratko

Dunaj – Podpredsednik avstrijske vlade Heinz-Christian Strache iz vrst svobodnjakov (FPÖ) je razburil z izjavo za nedeljsko izdajo srbskega časnika Politika, da je Kosovo »brez dvoma del Srbije«. Avstrijska zunanja ministrica Karin Kneissl je za avstrijsko tiskovno agencijo APA izjavila, da avstrijsko priznanje Kosova ni vprašljivo. »To je nepovratno dejstvo. Tako je in tega ne more nič spremeniti,« je dejala vodja avstrijske diplomacije. Dodala je, da v Evropski uniji mednarodnopravni položaj Kosova še ni povsem jassen. Pet od 28 držav članic povezave Kosova, ki bo 17. februarja zaznamovalo deseto obletnico samostojnosti, še ni priznalo kot samostojno državo.

Tiskovni predstavnik FPÖ v avstrijskem parlamentu Martin Glier je prav tako zanikal, da naj bi Strache dejal, da je Kosovo del Srbije. Po njegovih navedbah naj bi za srbski dnevnik dejal, da so svobodnjaki kritizirali avstrijsko priznanje Kosova, a je priznanje dejstvo, ki ga ni mogoče spremeniti

- **»Džamije ne nameravamo graditi«. Peter Rak. Delo, 13.02.2018, str. 13**

Nakup iz stečaja. V nekdanjem Merkurjevem centru na Teznem Nevzet Porić napoveduje molilnico – Predviden postopen vpis lastninske pravice

Maribor – »Te prostore za svoje potrebe najemamo že tri leta, zdaj pa, ko se je ponudila priložnost, smo se odločili za nakup,« je včeraj prevzem nekdanjega Merkurjevega centra na Teznem komentiral Nevzet Porić, generalni tajnik Islamske skupnosti v Sloveniji.

Islamska skupnost je za objekt s 5500 kvadratnimi metri uporabnih površin in še enkrat toliko zemljišča plačala 1,28 milijona evrov. Nekdanji trgovski center je bil naprodaj že dlje časa, stečajna upraviteljica Simona Goriup ga je nazadnje poskušala prodati z zbiranjem vezujuočih ponudb, kjer je največ ponudila prav Islamska skupnost. Iz sklepa Okrajnega sodišča v Kranju je razvidno, da je bilo soglasje k sklenitvi prodajne pogodbe izdano že avgusta lani, kupnina pa je bila plačana oktobra.

Na vprašanje, na kakšen način so zagotovili denar, saj se zaradi pomanjkanja sredstev zatika pri dokončanju džamije v Ljubljani, je Porić odgovoril, da so sredstva za nakup zbirali z donacijami vernikov, a ne le tistih iz Slovenije, temveč tudi tujine. Dejal je, da so o nakupu razmišljali že dalj časa, saj so morali pred najemom centra vsako leto za večje verske obrede, praznike in prireditve postavljati šotor, šele ob razpisu tretje dražbe pa so lahko zagotovili denar.

Molilnica predvidoma prihodnje leto

Nekdanji trgovski center je v neposredni bližini sedeža mariborskega odbora Islamske skupnosti na Zagrebški 47, kjer je tudi molilnica, ki pa je odločno premajhna. Stavba bo na zunaj ostala bolj ali manj nespremenjena in je, kot pravi Porić, niso kupili, da bi na njenem mestu postavili nov verski objekt oziroma džamijo: »To bo molilnica, morda bomo uredili še kakšno učilnico.« Ker bodo za obnovu in ureditev objekta potrebovali dodaten denar, Porić ni znal napovedati, kdaj bodo molilnico odprli, vendar se to letos predvidoma še ne bo zgodilo.

Vpis v zemljiško knjigo vseh štirih parcel, ki sestavljajo poslovno-trgovski center, še ni končan oziroma je predviden postopen vpis lastninske pravice v vrstnem redu učinkovanja začetka stečajnega postopka. Za podrobnejše informacije nas je Porić napotil na mariborskega imama Ibrahima ef. Malanovića, ki je bil odgovoren za izvedbo nakupa, vendar je njegov telefon zvonil v prazno.

- **Državi se mudi (od)rezati soline. Boris Šuligoj. Delo, 14.02.2018, str. 4**

Krajinski park. Del bo pripadel Hrvaški – Slovenija pričakuje usklajeno varstveno delovanje – Soline ostajajo v Telekomu

Sečovelje – Družba Soline Pridelava soli, d. o. o., do nadaljnega ostaja del Skupine Telekom Slovenije, so nam v Telekomu odgovorili na vprašanje, ali se bo zgodila pred tremi leti od vlade obljubljeni izločitev družbe, ki ima koncesijo za upravljanje Krajinskega parka Sečoveljske soline. Država zato hiti izvajati arbitražne odločbe, po katerih bi morala Slovenija prepustiti 48 hektarov krajinskega parka Hrvaški.

Območje krajinskega parka meri 750 hektarov, od tega 6,7 odstotka območja sega na južno stran reke Dragonja do vznožja polotoka Savudrija. Območje, ki naj bi po arbitražni razsodbi prišlo pod nadzor Hrvaške, je po besedah enega najboljših poznavalcev parka in njegovega dolgoletnega vodje dr. Andreja Sovinca, tako po habitatih kot po številu vrst eno najdragocenejših območij parka, saj je nedotaknjeno in edinstveno zatočišče za številna živa bitja – območje solin je pod okriljem ramsarske konvencije opredeljeno kot mednarodno pomembno mokrišče in pod zaščito Nature 2000.

»Zakaj Slovenija tako hiti?«

Po arbitražni odločbi mora Slovenija prilagoditi mejo krajinskega parka. »Pripravljen je predlog spremembe uredbe o krajinskem parku, s katero se bo površina parka zmanjšala za 48,32 hektara. Pričakujemo, da bo Hrvaška na delu območja, ki po arbitražnem sporazumu ni več del parka, tudi v prihodnje izpolnjevala cilje varstva narave, saj je kot članica EU zavezana k uresničevanju direktive o ohranjanju prosto živečih ptic ter ohranjanju naravnih habitatov in živali, kot pogodbenica ramsarske konvencije pa k uresničevanju varstva mokrišč.«

Proti takemu stališču odločno nastopa Joško Joras, ki zelo dobro pozna to območje: »Ne razumem, zakaj Slovenija tako hiti pri pripravi takšnih uredb. Arbitražna sodba bo postala veljavna, ko jo bosta obe podpisnici sprejeli in začeli uveljavljati. Vendar tega za zdaj ni videti. Sprejemanje takih aktov je zato protiustavno početje,« meni Joras.

Direktor Solin Klavdij Godnič pravi: »Do zdaj smo v družbi Soline tudi v tem delu opravljali naravovarstveni monitoring in skrbeli za spoštovanje reda v parku. Za obiskovalce se sicer ne bo spremenilo nič, saj dostop ostaja na desnem bregu Dragonje. Ministrstvo za okolje bo moralo vse mednarodne institucije obvestiti, da skrb za ta del zaščitenega območja pripada Hrvaški. Ta gnezditveni prostor je še vedno pod zaščito, bodo pa od zdaj v sosednji državi odločali, kako ga bodo upravljali.«

Mimogrede, pred leti je ena od hrvaških lovskih družin na tem ornitološkem rezervatu organizirala lov. Prav tako so Hrvati pred leti predstavili načrte, da bi na tem mestu gradili vodni park in celo delfinarij, vendar so od tega odstopili, ko so se v takšne projekte vmešale evropske naravovarstvene službe.

Kdaj drugačna organiziranost upravljavca?

»Dvomim, da bi bil letos upravljavec Sečoveljskih solin izločen iz Telekoma,« nam je o vladnih napovedih izločitve družbe Soline iz Telekoma odgovoril direktor Godnič. »Pogovarjajo se o različnih možnostih, vendar dokončne odločitve še ni bilo. Ena od možnosti je, da bi vlada poleg upravljanja parka prevzela tudi solinarstvo, saj je upravljanje parka tesno povezano s proizvodnjo soli. Za zdaj Soline ostajajo del Skupine Telekom. Družba ima zato sprejet poslovni načrt delovanja v Telekomu do izteka koncesijske pogodbe leta 2023,« pravi Godnič. Z ministrstva za okolje so odgovorili, da pogovori o tem vprašanju še niso končani, zato nam na vprašanje ne morejo odgovoriti. V SDH pa teh postopkov niso želeli komentirati.

Izločitev utionila v pozabo z namenom prodaje Telekoma

Glavni vzrok za izločitev Solin iz Telekoma je bila predpostavka, da bo vlada prodala Telekom. Ker so se aktivnosti o prodaji Telekoma povsem umirile, je v pozabo šla tudi obljuba o izločitvi Solin. Toda o drugačni organiziranosti upravljavca krajinskega parka so razmišljali tudi drugi pobudniki. Predvsem zato, ker vse druge državno pomembne krajinske parke v državi upravljajo javni zavodi, pri katerih ima glavno besedo država. Problem organiziranosti je povezan s problemom financiranja in križanja zasebnih (komercialnih) in javnih interesov. Država je Sečoveljske soline prepustila Mobitelu (Telekomu), ker je s tem računala na manjše proračunsko breme. V sedanjem načinu upravljanja parka je tudi nekaj pozitivnih vzvodov. Povezanost upravljavca parka s podjetjem sili gospodarja upravljavca v racionalno ravnanje in gospodarno razmišljanje, tudi trženje naravnih vrednot.

Soline so lani celo prvič od ustanovitve poslovale z majhnim dobičkom. Podjetje je ustvarilo 5,22 milijona evrov prihodkov, od tega več kot tri milijone s prodajo lastnih proizvodov (soli, slanice in fanga skoraj 1,5 milijona evrov), z Lepo Vido 305.000, vstopnicami 600.000 evrov, gradbenimi deli in vodnogospodarsko službo so ustvarili 1,4 milijona, od države pa prejeli zgolj 212.000 evrov. Država plačuje manj kot polovico od obljubljenih koncesin, zato pa je v osmih letih prispevala več milijonov evrov za sanacijo nasipov in kanalov.

- **Hrvaška kaznuje slovenske ribiče brez zakonske osnove. Boris Šuligoj. Delo, 15.02.2018, str. 4**

Meja na morju po arbitraži. Slovenija je sprejela zakon o evidentiranju meje s Hrvaško, Hrvaška pa takega zakona nima Piran – Medtem ko se hrvaški premier Andrej Plenković zaradi meje mudi v Bruslju ter ostajata Slovenija in Hrvaška vsaka na svojem bregu glede meje, prejemajo slovenski ribiči iz dneva v dan nove kazni zaradi ribarjenja v domnevno »hrvaškem morju«.

Toda hrvaška pomorska policija pošilja v Slovenijo prekrškovne naloge, ki nimajo zakonske osnove, saj Hrvaška nima zakona, ki bi določal potek meje na morju, zato ribiči zakona oziroma meje na morju ne morejo kršiti.

Slovenija je 27. novembra 2017 sprejela in 8. decembra lani objavila nov zakon o evidentiranju državne meje s Hrvaško skladno s končno razsodbo arbitražnega sodišča na podlagi arbitražnega sporazuma med Slovenijo in Hrvaško. To je pravna osnova za to, da Slovenija pošilja kazni hrvaškim ribičem.

Popolnoma drugačen je primer Hrvaške, ki je sprejela protiučinek v obliki pošiljanja prekrškovnih nalogov slovenskim ribičem, ne da bi imela jasen predpis, ki naj bi ga kršili slovenski ribiči. Do zdaj je hrvaška policija poslala kazni na sedem različnih naslovov – petim samostojnim ribičem in dvema podjetjema. Slovenski ribiči so po ocenah skupaj prejeli za okoli 42.000 evrov kazni. Od tega jih je največ (za okoli 25.000 evrov) prejelo podjetje Zanestra in njen lastnik, koprski ribič Silvano Radin. Toda zaplete se, ko poskušamo ugotoviti pravni temelj za takšno kaznovanje. Vprašanja smo poslali na hrvaško ministrstvo za notranje zadeve, kjer nam na vprašanje, na podlagi katerega zakona, ki bi določal mejo na morju, hrvaška policija pošilja kazni v Slovenijo, niso odgovorili.

Hrvaška navaja napačno zakonsko osnovo za kazni

Na prekrškovnih nalogih je sicer napisano, da so ribiči (vsi enako) kršili določila zakonika o schengenskih mejah in hrvaškega zakona o nadzoru državne meje. Toda v navedenih členih so predpisane tehnične in splošne okoliščine prestopanja meje. Predpisano je, denimo, da mora kapitan sestaviti v dveh izvodih popis članov posadke in morebitnih potnikov ter ta seznam izročiti policistom, da mora dati policistom na vpogled dokumente posadke in druge podobne podrobnosti. Niti eden od omenjenih hrvaških predpisov pa ne določa poteka meje na morju.

Na slovenskem ministrstvu za zunanje zadeve so nam odgovorili, da je minister Karl Erjavec že večkrat poudaril, da Hrvaška nima pravne podlage za predpisovanje kazni za »nelegalen prehod državne meje«. »Ta na morju še nikoli ni bila določena in je nobena država ne more določiti enostransko. Določilo jo je šele arbitražno sodišče v razsodbi, ki je mednarodnopravno veljavni dokument, zavezujoč za obe državi.«

Neuradno smo izvedeli, da naj bi ministrstvo poslalo Hrvaški noto z zaprosilom, da pojasni, kje je meja na morju po njenem mnenju in kaj je pravna osnova za to, da bi odvetniki, ki zastopajo slovenske ribiče, lahko dobili navodila za pritožbo.

Na naše presenečenje nam je puljski odvetnik Ivica Senjak, ki zastopa slovenske ribiče, odgovoril takole: »Ne gre za zakon, ampak za 15. člen konvencije o pravu morja, po katerem teritorialno morje v zalivih, kjer vsaka država zaseda nasprotno obalo, ne more segati čez sredinsko črto. Hrvaška se po tej konvenciji sklicuje na sredinsko črto, ki jo v primeru Piranskega zaliva Hrvaška šteje za mejo na morju.«

Seveda je tudi Ivica Senjak citiral samo prvi del člena omenjene konvencije, kajti konvencija Združenih narodov predvideva tudi izjeme, ki so jih upoštevali arbitri.

Ali Juncker ustavlja Hrvaško na poti v schengen?

Neuradno smo izvedeli, da naj bi Jean-Claude Juncker poskušal od Andreja Plenkovića izvedeti, kako si Hrvaška predstavlja rešitev vprašanja: ali sploh imajo kak predlog ali ga nimajo, ker si sedanja hrvaška politika tega ne želi in ne upa postaviti. Slovenija noče odstopiti od arbitražne razsodbe, čeprav je s to dobila do zdaj najslabšo rešitev za Slovenijo in celo ni uresničila obvezne predpostavke iz arbitražnega sporazuma, namreč določitve stika slovenskega z odprtim morjem. Toda vsi dogovori s Hrvaško so v več kot 26 letih padli v vodo. Dogovora mimo že doseženega arbitražnega sporazuma zato pravzaprav skoraj ne more biti.

Plenković pa je najverjetneje hotel od predsednika komisije izvedeti, ali je mislil resno, ko je zatrdil, da države z neurejenimi mejami ne bodo mogle stopati v EU. Takšno stališče bi najbrž veljalo tudi za vstop Hrvaške v schengensko območje.

- **Plenković noče arbitraže, hoče pa schengen in evro. Jure Kosec. Delo, 15.02.2018, str. 4**

Hrvaški premier v Bruslju. Jean-Claude Juncker: Evropska komisija se ne postavlja ne na stran Slovenije ne na stran Hrvaške

Po srečanjih s predsednikom evropske komisije Jean-Claudom Junckerjem in predsednikom evropskega sveta Donaldom Tuskom je hrvaški premier Andrej Plenković spet zavrnil možnost uveljavitve odločbe arbitražnega sodišča o mejnem sporu med Slovenijo Hrvaško in se namesto tega zavzel za iskanje novega dogovora.

Čeprav vprašanje arbitraže ni bilo v ospredju Plenkovićevega obiska v Bruslju, kamor je prišel, da bi predstavil potek priprav na hrvaško predsedovanje svetu EU v prvi polovici leta 2020, hrvaški premier ni zamudil priložnosti, da bi pojasnil stališče Hrvaške in Slovenijo pozval k dvostranskim pogovorom.

Med novinarsko konferenco s predsednikom evropske komisije je Plenković spomnil, zakaj se je Hrvaška umaknila iz arbitražnega leta 2015, in poudaril, da je to odločitev hrvaški parlament enotno podprl. S tega vidika po njegovem mnenju ni realno pričakovati uveljavitve arbitražne odločbe. Edina mogoča rešitev je, da državi dosežeta dogovor, ki bi bil sprejemljiv za obe strani, je poudaril predsednik hrvaške vlade. Pri tem je opozoril pred sprejemanjem enostranskih korakov in posebno poudaril denarne kazni, ki sta jih policiji obeh držav v preteklih mesecih hrvaškim in slovenskim ribičem izdali zaradi kršenja morske meje.

»To smo storili, ker varujemo naše nacionalne interese, a ni nam prijetno, da smo se znašli v takem položaju,« je poudaril Plenković. Hrvaški premier je predsednika slovenske vlade Mira Cerarja pozval, naj obe strani sedeta za skupno mizo in poskušata najti rešitev. »Mislim, da se obe državi ukvarjata s pomembnimi vprašanji, na evropski agendi pa je veliko pomembnih tem, do katerih imamo skupen in edinstven odnos,« je dodal.

Spor o meji in uveljavitve arbitražne odločbe je komentiral tudi predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker, ki pa je do vprašanja zavzel nevtralno držo. Poudaril je, da je naloga evropske komisije državam pomagati najti ustrezno rešitev. Dodal je, da se komisija ne postavlja ne na stran Slovenije ne na stran Hrvaške. Juncker je spomnil tudi na svojo izjavo v evropskem parlamentu v Strasbourgu, kjer je dejal, da se morajo vsa nerešena vprašanja na Zahodnem Balkanu rešiti, preden države v regiji postanejo članice EU.

Juncker: Hrvaška je zdaj vzor številnim državam

Juncker je pohvalil Hrvaško in jo označil za primer korektnega ravnanja, vse odkar je vstopila v EU. Država je po njegovih besedah pokazala, da svoje obveznosti do Unije jemlje resno. »Zdaj je vzor številnim državam, in to podpiram,« je dodal. Plenković je se je včeraj v Bruslju srečal tudi s predsednikom evropskega sveta Donaldom Tuskom in evropskim komisarjem za razvoj Nevenom Mimico. Pogovarjali so se predvsem o pripravah na hrvaško predsedovanje svetu Evropske unije čez slabi dve leti.

Pred odhodom v Bruselj je hrvaški premier dal intervju za Politico, v katerem je dejal, da sta ključni prioriteti njegove vlade vstop Hrvaške v schengensko območje do leta 2020 ter prevzem evrske valute v prvi polovici prihodnjega desetletja.

Te ambicije je ponovil tudi med poznejšo novinarsko konferenco z Junckerjem. Želja Hrvaške je, da kot najmlajša članica EU postane del najtesneje povezanega dela Unije, je pojasnil Plenković. V intervjuju je hkrati potrdil, da želi ostati predsednik hrvaške vlade še vsaj en mandat.

- **Koliko prijateljev ima Slovenija. Saša Vidmajer o arbitraži. Delo, 15.02.2018, str. 5**

Vsakič, ko v Bruslju kdo kaj reče o slovensko-hrvaškem arbitražnem sporu, nastane v tukajšnji zunanji politiki nemir. In opazimo vso nesamozavest države. Najnovejša izjava predsednika evropske komisije Jean-Clauda Junckerja, da je meja

dvostranski, in ne samo evropski problem, je spet povzročila napetost. Smo pri vprašanju, koliko prijateljev imata Slovenija in arbitražna razsodba.

Od začetka je bilo jasno, da bo uveljavitev sodne odločbe naporen in dolgotrajen proces: zahtevala bo čas, odvisna bo od mednarodnih dejavnikov. Ne zadoščajo potrpežljivost in dobri živci, diplomatska vztrajnost in pravno znanje – v politiki potrebuješ tudi prijateljstva.

Preštavamo jih na prste ene roke, vprašujemo se, koliko so zanesljivi in iskreni. Čisto spredaj so institucije Evropske unije, imela je vodilno vlogo pri nastajanju arbitražnega sporazuma, je najbolj odgovorna. A ne glede na pomen sodbe, tudi za Zahodni Balkan, komisija govori z dvema jezikoma. Pričakovanje, da se bo postavila na slovensko stran, zahtevala nedvoumno implementacijo razsodbe, je utvara. Tudi njena morebitna mediacija bo nevtralna, kompromis bi najbrž vseboval rahel odmik od arbitražne sodbe.

Med državami članicami ima najbolj precizno stališče Nemčija, ki je že pet mesecev brez vlade. Napoved, da bo zunanji minister socialdemokrat, ni dobro sporočilo za Hrvaško, zaveznike ima med evropskimi konservativci. Trdno je nadalje stališče Beneluksa, vendar niti luksemburški in nizozemski premier ter belgijski zunanji minister pretekli teden na obisku v Ljubljani niso šli zelo daleč; ponovili so svojo junijsko deklaracijo. Od podpore drugih, na primer Avstrije in Francije, ni veliko pričakovati.

Evropa hoče problem pospraviti z mize. Podpredsednik komisije Frans Timmermans visokostno podučuje, da meje v EU niso več eksistencialno vprašanje. Junckerjeve izjave niso konsistentne. Hrvaška je v Evropi osamljena, politične in ekonomske interese je preveč povezala z Združenimi državami Amerike. A tudi Slovenija se lahko zanese na malo koga.

Medtem ko implementaciji sramežljivo stoji ob strani EU, so ZDA, ki nikoli ne omenijo arbitražne razsodbe, bliže Hrvaški. Ameriško-hrvaški odnosi so tesni in povezani z ekonomskimi projekti, nakupi orožja, sodelovanjem v Pobudi treh morij. In tu je še Italija, ki prek Slovenije zre proti Hrvaški, tam vidi terre italianissime. Paolo Gentiloni, pred pol leta pri premieru Miru Cerarju, je bil vljuden: Italija je prijateljska država obeh, Slovenije in Hrvaške, priznava razsodbo, rešitev pa je treba poiskati v evropskem kontekstu; ni hotel prizadeti Hrvaške.

Na mizi imamo dokončno razsojeno zadevo, mejni spor je rešen, a voz slovensko-hrvaških odnosov ostaja zadržan. Hrvaške izrecno ne podpira nihče, toda kdo jo bo prisilil v spoštovanje arbitražne odločbe?

- **Kaj se dogaja v Nabrežini. Dr. Dušan Gruden, zdravnik v pokoju, Nabrežina 36 e, Devin-Nabrežina. Delo, 15.02.2018, str. 5**

Pisma bralcev in odmevi

Dragi Nabrežinci, dragi Slovenci. Eno leto je že, odkar sem vam pisal o gradnji novega naselja v Nabrežini. Teren je nekdanj kupila družba Dom z denarjem, ki je prihajal iz bivše Jugoslavije za Slovence na Primorskem za gradnjo Kulturnega doma v Nabrežini. Graditi ga niso pričeli. Zemljišče je zdaj družba Dom prodala gradbenemu podjetju iz Italije, ki bo tu zgradilo pet stanovanjskih hiš v modernem stilu, ki jih ne bodo kupili vaščani, ampak Italijani, tako da bo vas dokončno poitalijančena. V preteklosti je hotel fašizem s silo spremeniti našo pokrajino, pa mu to ni uspelo. To pa je uspelo italijanski vladi, s tem da je zgradila naselja v Sesljanu in v Štivanu ter tam naselila nekaj tisoč istrskih beguncev. Nič ni pomagalo, da sem napisal pismo predsedniku RS g. Pahorju, pa Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu, pa slovenskim politikom v Italiji, saj nisem dobil odgovora. Zemljišče, namenjeno Nabrežincem, je društvo Igo Gruden hotelo urediti v otroško igrišče in sprehajališče. Pesnik Igo Gruden v svoji pesmi pravi: »Boste prodali se in zatajili, v narodu tujem propali, utonili –, ter vedi: zemlja ta je naša, tvoji dedi spijo v njej, zanjo bori se naprej.« Žal pa so vsi borci pomrli.

- **Čas za slovo? Delo, 15.02.2018, str. 6**

Španija

Na kratko

Madrid – Nemara je čas, da **španski premier Mariano Rajoy razmisli o odhodu**. Po zadnji raziskavi, ki so jo v Metrioscopii opravili za El País, kar 85 odstotkov vprašanih meni, da bi moral prepustiti vajeti Ljudske stranke (PP) mlajšemu kolegu. Za nameček tudi 62 odstotkov tistih, ki so na zadnjih volitvah glasovali zanj, pravi, da je »njegov čas minil«.

Dvainšestdesetletni Rajoy je na španski politični sceni že štiri desetletja in je edini dolgoletni politični voditelj v Španiji, kajti vsi drugi tabori so se vodstveno pomladili. Potem ko je pred 14 leti prevzel vajeti PP, se je kar petkrat potegoval za premierski stolček. Na njem zdaj sedi od decembra 2011.

Ni zanemarljivo, da sta se v tem času, zaznamovanem s krizo, močno okrepli »protestni« stranki Podemos in Ciudadanos in korenito zarezali v nekdanjo špansko politično dvopolnost.

Prihodnje parlamentarne volitve bodo leta 2020, ko naj bi (na desnici) Rajoya, če se bo podal v tekmo, ogrozil vodja stranke Ciudadanos (Državljanji) Albert Rivera.

- **Vrnitev kot znamenje krize na levici. Jure Kosec. Delo, 15.02.2018, str. 8**

Riccardo Illy. Dvainšestdesetletni vnuk madžarskega priseljence se bo potegoval za senat v enomandatnem okrožju Predsednik skupine Illy, ki se v Trstu že desetletja ukvarja s proizvodnjo kave, je leta 2008 po relativno uspešnem vodenju Furlanije - Julijske krajine (FJK) doživel poraz na deželni volitvah in se tako rekoč čez noč umaknil iz političnega življenja. Zavetje je našel v družinskem podjetju, ki ga je v poznejših letih močno razširil. Od takrat se je le občasno pojavil v javnosti in večkrat nakazal, da je končal politično življenje.

Odločitev Riccarda Illyja, da bo kandidiral za senatorja na marčevskih parlamentarnih volitvah v Italiji, ni bila samoumevna. Najavil jo je le nekaj dni po tem, ko ga je italijansko računsko sodišče oprostilo krivde v zvezi z obtožbami o nepravilnostih pri prodaji nekdanje kasarne finančne straže v Trbižu leta 2004. Preiskava je dolgo omejevala Illyjeve politične ambicije, je za Delo pojasnil Igor Kocijančič, nekdanji deželni poslanec v FJK, danes pa predsednik deželne sveta Slovenske kulturno-gospodarske zveze. Verjetno tako dolgo, da so mnogi volivci že pozabili, kakšen je bil kot politik.

Kocijančič je bil leta 2003 z Illyjem, ki je pred tem služil mandat kot poslanec v italijanskem parlamentu, izvoljen v deželni parlament. Čeprav iz različnih strank, sta bila del zmagovalne levosredinske večine, ki je nadaljnjih pet let vladala deželi FJK. Prepričan je, da njegovo ime marsikoga še vedno pritegne. »Živimo v času in družbi, kjer je uspeti pomembnejše od biti.

Vprašanje pa je, kako zelo se ljudje spominjajo in kakšen spomin hranijo na politične dejavnike, ki so zaznamovali konec njegovega mandata.«

Človek, ki ga pokličejo

Dvainšestdesetletni vnuk madžarskega priseljence se bo potegoval za senat v enomandatnem okrožju, kjer bo izvoljen kandidat, ki bo dobil največ glasov. Čeprav ga je nominirala vladajoča levosredinska stranka, bo nastopal kot samostojni kandidat.

»Illy je človek, ki ga pokličejo, kadar ga potrebujejo. Sam v politiko ne rine, morali so ga zaprositi, da je nastopil funkcijo župana,« je ozadje njegove kandidature razložil Stojan Spetič, dolgoletni novinar, dopisnik in nekdanji senator v italijanskem parlamentu. Vladajoča Demokratska stranka je v velikih težavah in nevarnosti, da bo 4. marca ostala brez polovice mandatov, ki jih je dobila na zadnjih parlamentarnih volitvah. Po Spetičevem prepričanju je vrnitev Riccarda Illyja znamenje krize v stranki, ki je iskala nekoga, ki bi pritegnil določeno število glasov, neodvisno od programa, ki ga zastopa. Ko nastopa kot samostojni kandidat, ločuje svojo usodo od usode Demokratske stranke v upanju, da bo tako pridobil dovolj glasov, je pojasnil Spetič. Zdi se celo, da je Illyju – in z njim Demokratski stranki – šla na roko tudi Berlusconijska Naprej, Italija, ko je v enomandatnem goriško-tržaškem okrožju kandidirala manj znano kandidatko. To je po Spetičevih besedah storila povsod, kjer ima vladajoča levosredinska stranka močne kandidate. Tovrstne odločitve so prispevale k ugibanjem o tem, ali bi lahko Demokratska stranka in Naprej, Italija po koncu volitev sklenili veliko koalicio, po vzoru tiste, ki je pred kratkim nastala v Nemčiji. Verjetnost takšnega razpleta je po prepričanju analitikov izredno majhna. Kategorično so jo zavrnili tudi predstavniki obeh strank.

Naskok na sredino

Desnica bi po vsej verjetnosti v vsakem primeru težko parirala tako prepoznavnemu kandidatu, ne glede na to, koga bi imenovala za njegovega tekmeča. Toda Illyjeva vrnitev v politiko kljub temu ni zajamčena, so opozorili naši sogovorniki. Med drugim zato, ker volilni zakon ne dopušča volilnih preferenc. »Kdor hoče glasovati za Illyja, mora prečrtati simbol Demokratske stranke, to pa ljudem ni preveč všeč,« je pojasnil Stojan Spetič.

Problematičen utegne biti tudi Illyjev karakter. Po izkušnjah Igorja Kocijančiča je zelo neposreden in se ne boji, da bi izzval nenaklonjenost. »Označuje ga trma, ki je v politiki lahko velika prednost ali pa tudi hiba.« Ko je bil predsednik dežele, je pogosto provociral javnost. Večkrat je bil kritičen tudi do delavskega razreda. S tem si je prav gotovo ustvaril nasprotnike na levi, je prepričan Kocijančič. »Toda vseeno je bil vedno človek, ki je odprt, pripravljen na dialog in poslušanje.« Riccardo Illy s tokratnim programom ne nagovarja neposredno volivcev leve, ampak hoče zapolniti vakuum na sredini. Med drugim se zavzema za vlaganje v šolstvo, raziskave in razvoj turističnih dejavnosti ter za obsežne infrastrukturne projekte.

»Glasove išče predvsem pri srednjem sloju, kolikor ga je še,« je pojasnil Spetič. Prizadeva si jih dobiti tudi med Slovenci. Ob robu predstavitve svojega političnega programa v začetku meseca je omenil Tatjano Rojc, slovensko kandidatko na proporcionalni listi Demokratske stranke za italijanski senat, in poudaril, da je vsak glas zanj tudi glas zanjo. Čeprav njegovih glasov ne bodo neposredno prišteli njenim, so to izjavo nekateri interpretirali kot močno podporo njeni kandidaturi. Illy je do slovenske manjšine vedno kazal pozitivna čustva, Slovenci v Italiji pa so si ga zapomnili predvsem po podpori zaščitnemu zakonu iz leta 2001 in postopni normalizaciji razmer v Trstu v času njegovega mandata.

VEČER, Maribor

Manjšina v manjšini. Zvezdana Bercko. Večer, priloga V soboto, letn. 74, št. 33, 10.2.2018, str. 22-23

Mladi v slovenskem zamejstvu

<https://www.vecer.com/manjsina-v-manjsini-6400291>

Objavljeni so izsledki obsežne raziskave mladih v slovenskem zamejstvu, prvič so vključili tudi mlade na Hrvaškem in Madžarskem.

Kako živijo mladi slovenskega porekla zunaj meja Republike Slovenije? V čem se razlikujejo od vrstnikov v državah, v katerih živijo, in vrstnikov v Sloveniji? Se še čutijo Slovence, koliko jezikov govorijo, kakšne so njihove perspektive? S temi vprašanji so se v raziskovalnem projektu z naslovom Mladi v slovenskem zamejstvu in podnaslovom Družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi med letoma 2013 in 2016 ukvarjali številni sodelavci Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani, Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu, Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik v Celovcu in Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu. Izsledke obsežne raziskave so objavili v zajetni knjigi, prvi od načrtovanih štirih, ki jo je uredila vodja projekta Vera Kržišnik-Bukić z Inštituta za narodnostna vprašanja.

Zamejska mladina predstavlja relativno novo raziskovalno tematiko, za mlade iz Hrvaške in Madžarske je bila to sploh prva temeljitejša znanstvena obravnava. In če s pojmom mladi ni bilo večjih težav, v skladu z mednarodno uveljavljenimi smernicami so v raziskavo zajeli ljudi, stare od 15 do 29 let, je bilo težje opredeliti slovensko zamejstvo. "S slovenskim zamejstvom opredelujemo sklenjen namišljen, neviden, izmuzljiv, v marsičem neenak pasovni obroč, ki ga velja razumevati in obravnavati dvojno: v geografsko-geopolitičnem smislu zajema zgodovinsko večinsko slovensko poselitveno ozemlje današnje Republike Slovenije, v človeškem smislu pa ljudi kot (domnevne) pripadnike slovenske narodne skupnosti," poda vodja projekta Vera Kržišnik-Bukić nekakšno integralno definicijo.

Delež mladih pada

V nadaljevanju piše, da je "prisotnost slovenstva med mladimi iz zgodovinskih (in drugih) razlogov popolnoma pričakovana, veliko močnejša in širše razprostranjena ter bolj artikulirana v slovenskih zamejstvih v Avstriji in Italiji (kot na Hrvaškem in Madžarskem), a imamo tudi tam heterogeno situacijsko sliko slovenstva. V Avstriji na naseljenem prostoru avtohtone manjšine slovenstvo izrazito prednjači na južnem Koroškem, neprimerno šibkejše je na avstrijskem Štajerskem, kar je med

drugim tudi posledica dolge dobe neupoštevanja pravic štajerskih Slovencev po drugi svetovni vojni. V Italiji lahko govorimo o močnem slovenstvu med mladimi v goriški in tržaški pokrajini, medtem ko je v videmski pokrajini identifikacija mladih predvsem lokalna. Na Hrvaškem slovenstvo nasploh ni bilo nikoli vajeno kakega manjšinskega položaja niti posebnega družbenega statusa, zato je v zadnjih dveh desetletjih tamkajšnja slovenska manjšina nov pojav že zanje same. V (slovenskem) Porabju na Madžarskem pa gre, socialno-geografsko gledano, za razmeroma majhno, a za razliko od Hrvaške za izrazito ruralno strnjeno etnično manjšinsko območje, kjer pa je slovenstvo pod močnim družbenim vplivom še bližine z Avstrijo."

Raziskovalci so analizirali sodobne demografske značilnosti slovenskih narodnih manjšin nasploh in znotraj njih posebej mladih, družinske in bivanjske razmere ter državljski status, izobraževanje mladih in njihovih staršev, trenutni status mladih, zaposlitvene možnosti in pripravljenost na selitev, verski in politični nazor mladih ter vrednostne opredelitve in orientacije.

Ugotovili so, da v demografsko starajoči se Evropi položaj manjšin ni izjema. Splošni delež mladih v vseh štirih sosednjih državah, tako kot tudi v Sloveniji, nenehno upada. V tem pogledu je rekorderka Italija, ki ima najnižji delež mladih med državami EU. Znotraj vseh štirih slovenskih manjšin, ki se prav tako krčijo, ostajajo tako mladi manjšina znotraj manjšine. Pri družinskem življenju mladih v zamejstvu niso opazili bistvenih razlik v primerjavi z vrstniki v Sloveniji, oboji živijo v glavnem v istih ali zelo podobnih tipih družin. Te vse bolj zajemajo samo starše in otroke ter vse manj še stare starše, vse več je enostarševskih družin, med mladimi pa se tudi v zamejstvu poskušajo javno uveljavljati zakoni oziroma družine istospolnih. Raziskovalci so v vseh štirih zamejstvih ugotovili družinsko navezanost mladih na starše kot primarno dejstvo, ki se kaže zlasti kot podaljšano bivanje mladih pri starših. Najdlje, v povprečju še pri 30 in več letih, s starši živijo mladi na Hrvaškem in v Italiji.

"Samoumevno" na slovensko gimnazijo

Delež visoko izobraženih mladih je v vseh štirih obravnavanih zamejstvih približno enak. Na avstrijskem Koroškem je mlajša generacija koroških Slovencev po izobraženosti že pred tremi desetletji prehitela svoje nemško govoreče vrstnike. Ta trend se nadaljuje, ugotavlja raziskovalec Milan Obid s Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu, tudi sam pripadnik slovenske mlajše generacije, in ga opisuje kot določen družbeni elitizem. Ta pojav številni mladi na Koroškem potrjujejo s tem, da vidijo slovensko gimnazijo v Celovcu kot "samoumevno" izbiro po končani osnovni šoli, kar še posebej velja za okolja, v katerih večina prebivalcev deli slovensko identiteto. Tipičen primer je gorska vas Sele. "Okolje je bilo tudi vseskozi slovensko, tako sosedje kot tudi sošolci. V Selah so vsi govorili slovensko. Če kateri izmed dvajsetih učencev ni razumel slovenščine, so ga drugi naučili in je v štirih letih tudi on znal slovensko," je povedal mladi anketiranec iz te vasi. Odločitev za vpis v slovensko gimnazijo v Celovcu je postala med slovensko govorečim prebivalstvom avstrijske Koroške tako pogosta, da se tisti mladinci, ki so hodili na druge šole, pogosto počutijo izključene iz narodne skupnosti, piše Milan Obid in navaja izjavo študentke: "Ker nisem hodila na slovensko gimnazijo, so nekateri pripomnili: 'To pa ne gre. Zakaj pa ti ne hodiš na slovensko gimnazijo?' Tudi če navidezno rečejo samo v šali: 'Hehehe, ti ja sploh nisi prava Slovenka.' To mi gre na živce."

Raziskovalci so s primerjavo izobrazbene stopnje današnje mladine in njenih staršev želeli dobiti primerjavo nekaterih vidikov splošnega položaja dveh zaporednih zamejskih generacij, a niso dobili enotnega odgovora. Ugotavljajo, da imajo mladi danes boljše možnosti izobraževanja, kot so jih imeli njihovi starši, so pa sedaj izrazito zmanjšane možnosti zaposlovanja. Se pa strinjajo, da je sedanjim mladim omogočena mnogo večja mobilnost ne le znotraj lastne države, temveč tudi po Evropi in po svetu nasploh.

Raziskava je pokazala, da so v mobilnostnem pogledu daleč najbolj proevropsko naravnani mladi zamejci na Hrvaškem, več kot 80 odstotkov bi se jih bilo pripravljeno za dlje časa preseliti, na Madžarskem je takih dobrih 70 odstotkov, v Italiji dve tretjini, v Avstriji pa samo malo več kot polovica. Ampak Slovenija bi bila zanimiva v glavnem le za mlade iz Hrvaške in Madžarske. "Ko vidim, da moji prijatelji v Sloveniji zaslužijo za dve tretjini manj, cene v trgovinah pa so skoraj enake, si ne morem predstavljati, kako to naredijo," je dejala mlada anketiranka iz Avstrije.

Med mladimi v slovenskih zamejstvih so merili tudi za to raziskavo posebej izbranih dvaindvajset vrednot. Poleg običajnih, kot so družina, prijateljstvo, ljubezen, poštenost, mir v svetu, denar, delo, toleranca, solidarnost, ugled v družbi, varstvo okolja, in nekaterih, ki so zanimivejše za mlade (osebna rast, osebna samostojnost, odgovornost, angažiranost v družbi, dialog in komuniciranje, zabava), so dodali še vrednote, specifične in pomembne za razumevanje manjšinstva med mladimi v zamejstvih (večjezičnost, etnična pripadnost, razvoj slovenske manjšinske skupnosti). Rezultati so potrdili pričakovanja, da imajo mladi po vseh zamejstvih podobne primarne življenjske vrednote. Vsi so na prva mesta uvrstili družino, prijateljstvo, ljubezen in poštenost, v drugi podskupini pa osebno rast, samostojnost in odgovornost.

Od današnje mladine odvisne prihodnje generacije

Večje razlike so se pokazale pri specifično manjšinskih vrednotah. Večjezičnost kot vrednoto najbolj cenijo mladi zamejci v Italiji in Avstriji. "Otroci, ki poznajo dva jezika, imajo tisti korak več od drugih, ker se lažje učijo novih jezikov, ker imajo bolj odprto mišljenje in se verjetno tudi lažje povezujejo na različne kulture in sprejemajo nove kulture, ker so sami zrasli v dveh različnih," pravi dijakinja iz Italije.

Na Madžarskem so večjezičnost uvrstili v v sredino vrednostne lestvice, mladi na Hrvaškem pa celo v spodnji del. Vrednoti etnična pripadnost in razvoj slovenske manjšine pa sta se povsod znašli v spodnjem delu lestvice. "Mladi v slovenskem zamejstvu, ki se sicer zavedajo svoje lastne potencialne vloge v teh procesih, v vrtincih današnjih kolektivnih identitet ne izkazujejo soodgovornosti in pretirane pripravljenosti za ohranjanje svoje slovenske narodnostne posebnosti, ki sta bili vsekakor močneje izraženi pri generacijah njihovih staršev in prastaršev. Ta trend je posebej opazen na Hrvaškem in na Madžarskem, kjer kljub nekaterim spodbudam slovenstva med mladimi - v smislu narodne pripadnosti kot kolektivne zavesti - sploh ni," ugotavljajo raziskovalci. "Nekdo z mamine strani družine je bil iz Slovenije. Ne vem natančno, ker nikoli nismo o tem govorili. Nisem prepričana, ali s strani stare mame ali s strani starega očeta," je povedala anketiranka iz Hrvaške.

Drugačna je situacija v slovenskem zamejstvu v Italiji in v Avstriji, kjer so opazna lastna prizadevanja mladih za krepitev položaja slovenskega jezika in slovenstva sploh v večinski družbi. Vendar "le prihajajoči čas bo lahko dejansko pričal o tem, kako bodo današnji mladi, ki stopajo v manjšinsko ospredje, vplivali na vzdrževanje tudi s slovenstvom strukturiranih generacij svojih otrok in vnukov", sklenejo raziskovalci.

"Zakaj pa ti ne hodiš na slovensko gimnazijo? Ti sploh nisi prava Slovenka"

Ko vidim, da moji prijatelji v Sloveniji zaslužijo za dve tretjini manj, cene v trgovinah pa so skoraj enake, si ne morem predstavljati, kako to naredijo

Vprašanje, ki je specifično prav za to raziskavo, sta odnos do slovenstva oziroma ohranjanja slovenske etnične manjšine, ki je v spodnjem delu lestvice vrednot, in odnos do dvojezičnosti, ki je sicer višje vrednoten, vendar predvsem med anketiranimi v Italiji in deloma v Avstriji, kjer mladim prav znanje slovenskega jezika povečuje možnosti zaposlitve

Mladi iz zamejstva pogosto izkoristijo možnosti izobraževanja na univerzah v Sloveniji in izražajo visoko stopnjo pripravljenosti, da bi si, če bi bilo to potrebno, zaposlitev poiskali v Sloveniji

"Imam starejšo sestro, ki študira v Ljubljani. zato sem se tudi jaz odločil, da bom odšel na študij v Slovenijo. Zato sem se odločil za učenje slovenskega jezika. Želim si, da bi se naučil vsaj nekaj slovenskega jezika, da ne pridem gor kot ... kot tepec."

(Dijak iz Hrvaške, ki ni slovenskega porekla)

Vestnik, Murska Sobota

- **Kultura je temelj narodne biti. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 7, 15. februarja 2018, str. 4**

Ob slovenskem kulturnem prazniku so v Lendavi priznanja za dosežke v kulturi prejeli Sabina Šinko za prispevek k razvoju lutkarstva in likovne umetnosti, Glasbena šola (GŠ) Lendava za delo na področju vzgoje mladih umetnikov in Društvo upokojencev (DU) Lendava za vsestransko vključevanje občanov v kulturni utrip občine. Na prireditvi, ki sta jo organizirali Občina Lendava in Knjižnica – kulturni center Lendava, je bil slavnostni govornik direktor direktorata za ustvarjalnost pri ministrstvu za kulturo Igor Teršar. Povedal je, da se spraševanje o kulturi v današnjem času morda zdi nekoliko naivno, kot nekaj, kar morda ne sodi v mišljenjski okvir teh časov: »Kultura kot da ni več od današnjega sveta ali celo njen temeljni del. Vendar gre le za videz. Ves ta sodobni svet tehnološke in informacijske moči je globalen, vendar tudi usodno prazen. Kot da ni prostora za posameznika, za njegov enkratni in neponovljivi svet, njegovo videnje, občutenje, njegovo rast, skratka vse to, kar je skrajno osebno, nevidno, plemenito in krhko.« Kultura je temelj narodne biti, njegovega samozavedanja, samozavesti in civilizacijske rasti. Bila je eden od temeljev, na katerih smo zgradili lastno državo.» Za Občino Lendava lahko rečemo, da je v slovenskem prostoru prepoznavna, njena identiteta temelji na tradiciji. Kulturne in naravne znamenitosti omogočajo razvoj turizma, s čimer so povezana mnoga dogajanja na kulturnem področju,« je poudaril Teršar. Sabina Šinko deluje na področju lutkarstva, predvsem likovnega obli oblikovanja lutkovnih predstav, leta 1993 je v Lendavi ustanovila Lutkovno gledališče Pupilla in to se je razvilo v inovativno in uspešno lutkovno skupino, ki nastopa v Sloveniji in tujini. Likovno je opremila 33 lutkovnih predstav za otroke in odrasle. Vodi lutkovne seminarje za vzgojiteljice in učiteljice ter ustvarjalne delavnice in lutkovne krožke za otroke. Ukvarja se še s slikarstvom in ilustracijo. GŠ Lendava je vedno bolj prepoznavna v širšem okolju in tudi onstran naših mej. V letošnjem šolskem letu so vpisani 103 učenci. Od leta 2010 ob instrumentalnem programu izvaja tudi plesni program. Lani so izvedli drugo samostojno baletno predstavo Pepelka. Na šoli delujeta pihalni in harmonikarski orkester. Rast kakovosti dokazujejo tudi na državnih in mednarodnih tekmovanjih in festivalih.

Kulturna dejavnost DU Lendava je zelo raznovrstna. Člani delujejo v gledališki skupini, pevskem zboru, literarni in likovni sekciji, v krožku ročnih del in sekciji za ohranjanje kulturne dediščine. Svoje bogate izkušnje in izročilo prenašajo na mlade rodove. Gledališka skupina Kofetarji je v desetih letih delovanja uprizorila številne igre. Mešani pevski zbor Nimam časa poje na prireditvah in koncertih doma ter na Madžarskem in Hrvaškem. Člani sekcije za ohranjanje kulturne dediščine so pripravili razstavi Vinogradništvo nekoč in danes ter Babičina kuhinja, izdali so tudi knjižico Jedi s porumenelih listov iz iz Lendave in okolice.

- **Balade in romance srednjega veka navdihnili graški zmaj. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 7, 15. februarja 2018, str. 26**

Mednarodni literarni natečaj

Najboljšo pesem napisala Eva Vučko – Na natečaj se je odzvalo 18 šol iz štirih držav

Na Osnovni šoli Grad so ob letošnjem kulturnem prazniku razglasili rezultate mednarodnega literarnega natečaja Srednjeveške balade in romance, ki sta ga skupaj razpisali Osnovna šola Grad in Občina Grad. Z željo, da bi se ohranile pripovedke in legende o življenju v srednjem veku, so mlade povabili, naj napišejo pesmi o življenju na gradovih, o princih in princesah, tudi o čarovnicah in seveda o legendi o graškem grofu in zmaju. Na natečaj se je odzvalo osemnajst šol iz Slovenije, Avstrije, Hrvaške in Madžarske, skupaj pa so poslale 45 literarnih del v slovenščini ter deset literarnih del v tujih jezikih. Zmagovalno pesem štirih držav je napisala Eva Vučko, učenka 7. razreda OŠ I Murska Sobota (mentorica Milena Mohorko).

Med slovenskimi avtorji je najboljšo pesem napisala Nina Gerič (mentorica Majda Frančič), učenka OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, drugi je bil Jan Peter Vajda, (mentorica Bernarda Đekovski), OŠ Gornji Petrovci, in tretja Enja Ritonja (mentorica

Zdenka Šiplič), OŠ Kajetana Koviča Radenci. Med tujim avtorji so za najboljše balade in romance nagradili Katjo Puntigam, Angelino Holler, Felixa Hogerja in Felixa Tomaschitza (mentorica Barbara Feischnacker), NMS St. Anna am Aigen iz Avstrije, Katjo Posavec (mentorica Sonja Vršič), OŠ Mursko Središče iz Hrvaške, ter Elizo Nagy (mentor Nino Gumilar), DOŠ Jožefa Košiča z Gornjega Senika na Madžarskem.

Z natečajem so hoteli mlade spodbuditi, da bi pisali balade in romance, ki veljajo za klasične oblike pesništva in jih je v umetno slovstvo pri nas uvedel France Prešeren. »S tem pa smo hoteli tudi pokazati, da se v našem jeziku da »peti« ravno tako lepo kot v tujih jezikih,« je povedala Marija Štesl, mentorica literarnega krožka na OŠ Grad, ki je o tem natečaju, ki so ga letos izvedli, razmišljala že dve leti.

Otroke štirih dežel pa je pri pisanju še posebno navdihnila legenda o gradu iz srednjeveških časov, ko je tod živela grajska gosposčina in je grof nekega dne razglasil, da bo svojo edino hčer dal za ženo tistemu, ki bo zmaju, ki se je hodil kopat v bližnjo mlako, ukradel bleščečo zlato krono. Ko se je zmaj kopal v mlaki, je mladenič na urnem konju vzel krono in z njo odgalopiral na grad, zmaj je stekel za njim, a ko so se za mladeničem zaprla vrata, se je zmaj raztreščil na drobne koščke. Pa tudi krona je za vedno izgubljena, grofija pri Gradu pa je po tem dogodku le še nazadovala.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

• **Mladina, mladina, mladina... Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 2**

Nej tak dolgo nazaj so v Ljubljani notpokazali knjige, v steri leko štemo o tom, ka so raziskovalci čednoga napisali, kakšna je slovenska mladina, stera žive v rosagaj kauli Slovenije (Avstrija, Italija, Madžarska pa Hrvaška). Vse tau so napravili s pomočjav vprašalnikov (kérđív), na stere so odgovarjali mladi zamejski Slovenci pa s pomočjav pogučavanj (intervju) z njimi. Prvo ka je gvúšno, je tau, ka je slovenska mladina v tej štirij rosagaj nej gnaka. Tau smo že znali, vej pa če poglednemo zgodovino tej krajini, gde živimo Slovenci v sausednji državaj Slovenije, leko ugotovimo, ka že zavolo zgodovinski razlik ne moremo gnaki biti. Tisti mladi Slovenec na Talanjskom, steri je gorraso v zavednoj slovenskoj familiji pa ojdjo v slovenske šaule, gvúšno, ka slovenstvo bole nosi v sebi, kak naš mladi Porabec, steroga stari stariške so se ešče bojali na glas povedati, ka so Slovenci.

Gnako je pa tau pri njij, ka gdekoli živijo, je najbolje skrbijo tista pitanja, kak mlade vsepovedik, ka bau z njimi, kak do do krúja prišli pa ka bau s svejtom (bojne, terorizem).

Trno zanimivo (érdekes) se mi je vidlo, ka mladi prej – če rejsan nosijo v sebi slovensko čütenje – neščejo staupti v slovenske organizacije, v slovenska društva. Pa tau je prej nej samo pri nas tak, liki v drugi rosagaj tó. Ništrni mladi prej pravijo, ka zatok nej, ka te organizacije vodijo „starejši moški“, s sterimi so mladi nekompatibilni, prej nikak ne pridejo vkúp. Dja tak mislim, ka so si za tau mladi sámi tó krivi. Če samo pomislim na našo, porabsko peldo. Pred trestimi lejti smo mi mladi bili, pa gda smo vidli, ka je prilika, ka napravimo slovensko organizacijo, smo staupti. Te tó nej na léki šlau, vej je pa bilau vse negotovo, par mejscov smo bili brezi plač pa smo dunk delali. Nej je léko bilau zatok tó nej, ka nistrnim starejšim je žau gratalo. Dpa ništrni so pa z nami vred začnili delati pri organizaciji. Oni so meli izkušnje, mi smo pa meli mladost pa volau. Pa smo se znali zgučati, znali smo vkúper delati, bili smo kompatibilni, če rejsan toga izraza smo tistoga ipa eške nej trno núcali.

Gnes Slovenija trno podpira mladino, naj mladi prejkvzemejo vodenje pa delo v organizacijaj, tau je nej baja, vej pa brezi mladih ne morejo obstajati slovenska društva pa organizacije. Dapa mladi tó morajo napraviti tisti stopaj, steroga smo mi napravili v njini lejtaj. Pa tau tó nej lagvo, če vejo: dobiti možnost, je odgovornost tó.

• **Kultura aj nas krepko vkúper drži. –dm-. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 2-3**

»Kultura je mejla dosta pri tem, ka je naš narod preživo ino daubo svoj rosag kak drúgi evropski narodi. V gnešnjom cajti, gda se rosagi povezüjejo pa vsikdar več funkcij meddržavnim ustanovam prejkdajo, ostaja kultura tista, štera gorđri suverenost ednoga naroda,« je svoj pozdravni guč začno slovenski minister za kulturo Tone Peršak na osrejdnoj proslavi za den slovenske kulture, štero sta 9. februara v konferenčnoj dvorani monoštrskoga Slovenskoga doma vkúper držali Državna slovenska samouprava pa Zveza Slovencev na Madžarskem.

Slovenski minister je eške tapravo, ka če k ednomi narodi slišimo, tau dá smisel našoma žitki, leko računamo na svojo skupnost. Pri Vladi Republike Slovenije pa dobro vejo, ka morejo meti Slovenci zvün matičnoga rosaga pauleg kulture pa narodne zavesti ekonomsko bazo tó. Samo tak leko prej mladi ostanejo doma pa vidijo perspektivo v svojoj krajini. Tone Peršak je tapravo svojo vüpanje, ka pride kakša slovenska firma v Porabje pa gratulejro za svetek.

Pozdravni guč je poslušalo dosta gostov s Porabja, Prekmurja pa ostale Slovenije, med njimi generalni konzul RS dr. Boris Jesih, soproga veleposlanika RS v Budimpešti Klavdija Kokalj, namestnica veleposlanika RS Metka Lajnšček, slovenska parlamentarna zagovornica Erika Köleš Kiss, sekretar na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Tadej Bojnec, vodja Okrajnega urada Körmend Ibolya Nardai Gombás ter namestnica vodje Okrajnega urada Monošter Anikó Hegyes. Goste sta gorprijala predsednik ZSM Jože Hirnök pa predsednik DSS Martin Ropoš.

Svetešnji kulturni program se je začno z muzikov Špajnsni-flajnsni muzikantov, šteri majo štiri člane z Budimpešte pa nauvo pesmarco Anito Vajda s Sakalauvec (pomauč jim dava Državna slovenska samouprava). Tistoga petkovoga zadvečerka so zaigrali edno pesem Lojzeta Slaka ino dve porabski pa edno prekmursko ljudsko nauto. Člani mlade skupine zvekšoga odeberajo od repertoara poznanoga porabskoga fudaša Lacina Korpiča, v bodaučnosti pa se škejo navčiti eške ljudske pesmi z drúgi krajini Slovenije pa moderne slovenske naute tó. Na konci svojoga nastopa so muzikanti pa pesmarca dobili spoj veuki aplavz.

»Na žalost kulturo ne moreš erbati, kultura naši prednikov brž preminé. Zatok se pa vsakša generacija mora trüdit za tau, aj se ohrani,« je na začetki svojoga svetešnjoga guča premišlavo novinar, fotograf ino kulturni delavec Karel Holec. Dale se je spomino na cajte, gda je v prvi klas staupto, pa se sramüvo, ka samo slovenski guči pa je zatok menje vrejden, vej je pa nej mogo odgovoriti na pitanje o božičnom dari. »Sledkar sem že znau, ka sem daubo dosta več kak samo edno božično darilo. Te dar sem nej mogo na zvüna pokazati, zatok ka se tau bogastvo nosi v sebi,« je dar materne rejči tomačo govornik. Pravo

je, ka smo Porabski Slovenci vsi zamaj krivi, ka naši mladi komaj gučijo slovenski. »Siliti mlade pa mlajše pa je nej slobaudno, samo z lejpimi rečami, zatok ka ovak več kvara napravimo kak haska,« je opomino Karel Holec pa pravo, ka moremo po Rabi peldo vzeti, štera je vsikdar živa. »Moremo se brigati, aj naša Raba dosta mlade, mlajše friške moči prinesé,« je zaželo novinar pa za konec proso, aj baudemo Porabski Slovenci bole ambiciozni pa se bole trüdimu kaj včiniti za skupnost. Od leta 2016 podeljuje Slovenska zveza štipendijo »Rozmarin« za aktivne mlade člane kulturni skupin. Dobijo go leko Porabci, stari od 14 do 26 lejt, šteri sodelujejo v skupini najmenje dve leti pa redno odijo na vaje pa nastope. Od septembra 2017 do januara 2018 so štipendijo dobivali Szilárd Gyécsek (MePZ Avgust Pavel), Réka Kovács (FS Sakalovci) pa Bettina Bajzek (FS Gornji Senik). Od letošnjoga februara do junija do štipendijo dobivale Barbara Gyécsek (MePZ Avgust Pavel), Kata Németh (FS Sakalovci) pa Bettina Bajzek (FS Gornji Senik).

Ob letošnjom slovenskom kulturnom svetki so leko priznanje Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu prejkvzelitrégé: za delo na medijskom pa literarnom področji Porabski Slovenec, novinar Dušan Mukič; za sodelovanje s Porabskimi Slovenci na likovnom področji kustos lendavske galerije Dubravko Baumgartner; za sodelovanje s Porabskimi Slovenci na glasbenom področji pa gorički harmonikar Stanko Črnko. S svojim delom so vsi trégé dosta pomagali pri gordržanji slovenske identitete v Porabji, priznanja, za štera je je predlago Generalni konzulat RS v Monoštri, je prejkda sekretar Tadej Bojnec.

Po tistom, ka so prejkдали štipendije pa priznanja, se je oder napuno s porabskimi šaularami. Oprvin smo si leko poglednili svetešnji program Dvojezične osnovne šaule Števanovci, mali pevski zbor je zaspejvopoznano slovensko mlašečo pesem »Šmentana muha«, pesem »Mi muzikanti smo«, v šteroj so šaularge zašpili igranje na vse inštrumente, pozvali pa so nas na ples »Bella Bimba« tö. Od najmlajši šaularov števanovske šaule smo čüli pogučavanje o tom, ka aj mali zavec zej pa o šivanji »Dedka ježa«. Dvej starejšivi dijakinji sta lepau zrecitirali Prešernovo pesem »Nezakonska mati«, program pa se je končo z veselov mlašečov nautov »Kekčeva pesem«.

Šaularge Dvojezične osnauvne šaule Gorenji Senik so se lepau spominali na 100. Oblejtnico smrti velkoga slovenskoga pisatela Ivana Cankara pa v domanjoj rejči nutpokazali njegvo novelo »Krbüla süji grüšk« (»Pehar suhjih hrušk«). Vanesa Šulič, Štefanija Dravec ino Mate Labritz so naravno, v žmanom sinčarskom geziki zaigrali prausno pripovejst o grüškaj, štere je v zaprejtom omari donk najšo prebrisani pojbič. Dale v programi je šaular Giulio Brunetto na gosli zaigro prekmursko pesem »Vsi so venci vejli«, sinčarski program pa se je končo z veselimi porabsko-prekmurskimi plesi (Marko skače, rejzka, rozinka, ajncvjadraj). Podje so telko djučkali, ka je je bilau že vözamesti tö žmetno, eden pa je donk eške edno dekló zgrabó.

Letošnji kulturni svetek se je končo s komedijov Milivoja Mikina Roša »Miss Porabja«, štero so nutpokazali člani gledališke držine Nindrik-indrik (Zveze Slovencev na Madžarskem). Vsi so se leko dosta smejali - tisti, šteri so igro že poznali, pa tisti, šteri eške nej. Režiser je minjavanje scen spoj dobro rejšo, gnauk smo vidli eden ram, drgauč pa drügoga, tak je bilau, kak liki bi eden zakonski par dale pelo mišljenje drügoga. Vse ženske pa badva moška so lepau zašpili svoje karaktere, gor smo prišli, kama vse leko pelajo klajfe pa krivo tauženje drügoga. Što ali ka v istini je »Miss Porabja«, zdaj nemo vöovadili, vejpa vüpamo, ka gledališka držina eške na več mejstaj uspešno nutpokaže svojo igro.

Za konec nam je ostala miseu s Prešernovoga »Sonetnoga venca«: Slovenski Orfej - pesnik – aj pomaga združiti vse Slovence, ali, kultura aj bau cvören, šteri nas krepko vküper drži.

- **V spomin na Franceta Prešerna in tudi na Milana Vincetiča. Tekst: Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 4**

Slovenski kulturni praznik po Prekmurju

Niso samo velike proslave s slavnostnimi govorniki, množico nastopajočih in uglednih gostov v prvi vrsti velike in veličastne, velike in veličastne so lahko tudi manjše, kot je bila slovesnost v spomin na pesnika, prepoznavnega umetnika Milana Vincetiča, ki jo je ob slovenskem kulturnem prazniku pripravila gornjepetrovska občina v kulturnem domu v Stanjevcih, le nekaj korakov od hiše, v kateri je živel, ustvarjal in lansko leto znenada, tik pred 60. rojstnim dnem umrl. Gornjepetrovska občina pripravlja počastitev kulturnega paznika že vrsto let. Letos je bila proslava ob Francetu Prešernu posvečena tudi pesniku Milanu Vincetiču. Slavnostni govornik (vedno drugi izobraženec) mag. Franc Kuzmič je pozornost namenil pesni besedi, vse od njenih začetkov v Prekmurju, kjer je še ohranjenih v rokopisu 60 pesmi. Naredil je lok od začetkov do današnjih dni in poudaril, da iz Prekmurja izhaja vrsta uveljavljenih književnikov (in tudi drugih umetnikov), denimo pisatelj in dramatik Evald Flisar, književnik Feri Lainšček (in dodal tudi vašega poročevalca).

Pesništvo in življenje Milana Vincetiča sta predstavili dr. Klavdija Sedar in Breda Kerčmar, nekaj dogodivščin s pesnikom je povedal Aleksander Ružič, študijski krožek „Beremo z Manco Košir“ v petrovski in šalovski občini je predstavila dr. Jolanda Lazar, v kulturnem programu pa so sodelovali z glasbo Anja Kučan in Ekaterina Lepoša, Prešernovo pesem Nezakonska mati (za uvod pa himno Zdravljica) je zapel mladinski pevski zbor Osnovne šole Gornji Petrovci, v zaključni besedi pa je župan Franc Šlihthuber napovedal, da občina namerava urediti v stanjevskem kulturnem domu sobo Milana Vincetiča in odkriti spominsko ploščo.

Tradicionalni Kulturni teden (5.- 9. februar) Srednje poklicne in tehniške šole v Murski Soboti je imel osrednji poudarek v spominu na Milana Vincetiča, profesorja slovenščine na šoli. Dijakinje in dijaki so izvedli glasbeno – pesniški recital Kalejdoskop občutij in lepote z odlomki iz del Ivana Cankarja (Kurent), Miška Krajncja (Strici so mi povedali) in pesniške zbirke Milana Vincetiča Kolovrat. Njemu je bila posvečena razstava, na kateri so predstavili še neobjavljene pesmi iz cikla Polaroidi, ki so datirane z 30. 9. 2017 (kar je dva dni pred pesnikovo smrtjo). Postavili so tudi več razstav, med njimi Prekmurski vojaki na bojiščih I. svetovne vojne, razstavo »Cvet se osipa v sad« - ustvarjalni portretni kolaž znanih slovenskih pesnikov in pisateljev. In tudi razstave s področja tehnike in najnovejših znanstvenih spoznaj vse od križanja do genetike. Na proslavi, ki jo je pripravila Mestna občina Murska Sobota je župan dr. Aleksander Jevšek izročil denarne nagrade za vrhunske dosežke na kulturnem področju Štefanu Celecu in Štefanu Kardošu. Pred I. svetovno vojno se je zgodil prvi val ekonomskih migracij Slovencev, po vojni se je izseljevanje nadaljevalo (podobno je bilo tudi v Porabju, kar je posebej proučevala tudi dr. Katalin Hirnök Munda). Med izseljenci je bilo večje število Prekmurcev, kakšnih 7 tisoč je našlo delo

v Betlehemu v Pensilvaniji. Njihova skupnost, kultura in jezik so se ohranili do danes. O njihovi usodi govori dokumentarni film Slovenci v Betlehemu Štefana Celeca in deloma tudi roman Vse moje Amerike Štefana Kardoša, ki ga je avtor posvetil Križevcem na Goričkem, kjer je rojen in od koder so tu nekatere osebe v romaneski zgodbi. Predstavitev romana lani v Pokrajinski in študijski knjižnici so popestrili in dopolnili z odlomki iz Celecovega dokumentarca, sicer objavljenega tudi na TV Slovenija. Slavnostna govornica na slovesnosti je bila igralka Nataša Matjašec Rošker, prvakinja Drame SNG Maribor, sicer pa Sobočanka, nastopil je tudi Tadej Toš & Band, portrete nagradencev in slovesnost pa je režirala Duša Škof.

Slovenski kulturni praznik, 8. februar, dan smrti Franceta Prešerna je dela prost dan, razen za kulturne ustanove, ki povabijo na obisk in predstavitev svojih dejavnosti, tudi najpomembnejše v Sloveniji. Prost vstop in strokovno vodenje številni, tudi v Pomurju, množično izkoristijo, obiščejo muzeje in galerije.

Kustosinja in avtorica Jelka Pšajd je imela številne obiskovalce na razstavi v soboškem Pomurskem muzeju Čez ta prag me bodo nesli, ko zatisnil bom oči – Smrtne šege in pogrebne prakse Pomurja in Porabja. Razstava in obsežen zbornik sta doslej, odprta je bila lanskega 1. decembra, zbudila veliko zanimanje obiskovalcev in tudi strokovne javnosti.

Več dogodkov so pripravili tudi v soboški Galeriji, kjer namenjajo posebno pozornost mladim obiskovalcem. Dopoldne so imeli odprti atelje Pike in Packe – ustvarjanje za družine in hkrati strokovno vodstvo po dveh razstavah Portreti Ignaca Medena (kustosinja Irma Brodnjak) in Samo Perpar 3-delne slike.

Veliko dogodkov se je zvrstilo v Sloveniji, še zlasti na Gorenjskem, v Vrbi, kjer se je France Prešeren rodil (1800) in v Kranju, kjer je pokopan (1849). Osrednja državna slovesnost pa je bila v ljubljanskem Cankarjevem domu, kjer so podelili Prešernove nagrade za življenjsko delo in nagrade Prešernovega sklada.

- **»Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu«. INV. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 5**

Predstavitev monografije

V prostorih Slovenske matice je pod okriljem Inštituta za narodnostna vprašanja (INV) in Slovenske matice pred kratkim potekala predstavitev prvega od predvidenih štirih delov raziskovalnega opusa na zelo aktualno in perečo temo položaja mladih zamejcev v Avstriji, Italiji ter na Madžarskem in Hrvaškem. Delo, ki je plod kar triletnega raziskovalnega projekta »Mladi v slovenskem zamejstvu: družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi«, je uredila sodelavka Inštituta za narodnostna vprašanja (INV) dr. Vera Kržišnik – Bukič, ki je med drugim tudi odprla predstavitev in razpravo omenjene monografije. Kot je izpostavila Kržišnik – Bukičeva, bodo v naslednjih dveh mesecih postopoma izšle še tri samostojne publikacije, ki predstavljajo logično nadgradnjo tega projekta, saj se bodo nanašale na tematske vsebine identifikacijskih procesov, jezikovnega profila in participacije mladih v slovenskem zamejstvu.

Poleg Kržišnik – Bukičeve, ki je bila vodja omenjenega projekta, so pri projektu sodelovali tudi drugi sodelavci vseh štirih inštitutov, in sicer: dr. Katalin Munda Hirnök, dr. Sonja Novak Lukanovič, dr. Barbara Riman, dr. Mojca Medvešek (vsi INV), dr. Štefka Vavti, mag. Milan Obid (oba Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu - SZI), mag. Martina Piko – Rustia (Slovenski narodopisni inštitut Urban Jamnik v Celovcu - SNIUJ), dr. Devan Jagodic in dr. Zaira Vidau (oba Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu - SLORI). Kot je razvidno, gre za rezultat skupnih naporov strokovnjakov vseh inštitucij pri nas, ki se ukvarjajo s to tematiko.

Monografija sicer ni prvi raziskovalni projekt, ki bi se ukvarjal s problematiko mladine v zamejstvu, je pa vsekakor najbolj celovit in poglobljen doslej, je v uvodu poudarila Kržišnik – Bukičeva. Ob tem je izpostavila dejstvo, da med drugim zajema tudi mladino v Porabju in na Hrvaškem, ki doslej ni bila temeljiteje obravnavana. Metodološko jedro na 318 straneh objavljenega raziskovalnega dela sestavlja obsežen nabor kar 240 anket in 24 poglobljenih intervjujev, ki so jih raziskovalci opravili v vseh štirih manjšinskih skupnostih. Pri izbiri anketirancev in intervjuvancev so upoštevali tri kriterije: spolna uravnoteženost (moški in ženske v enakem številu), trislojno starostno strukturiranost (od 15 do 19 let, od 20 do 24 let in od 25 do 29 let) ter manjšinsko teritorialno prisotnost.

Kaj torej najbolj zaposluje oziroma skrbi slovensko mladino, ki živi onkraj meja lastne domovine? Jedrnato bi na to navidez enostavno vprašanje, ki pa ima celo vrsto kompleksnih (pod) odgovorov, lahko odgovorili, da se zamejska mladina ukvarja z zelo podobnimi vprašanji kot njihovi vrstniki v Sloveniji in drugod širom Evropske unije. »Bojazni pred vojno in sorodnimi družbenimi konflikti, pred širjenjem in različnimi dejanskimi oblikami vsakovrstnega nasilja po svetu in v lastnem okolju, pred prisotnimi pretečimi ekološkimi nevarnostmi svetovnih razsežnosti, pred aktualno in v razvijajočih se družbenoekonomskih odnosih pričakovano tesnobno problematiko zaposlovanja, ki v svet sili tudi v Sloveniji zlasti mlajše, predstavljajo glavna področja zaskrbljenosti,« je v publikaciji zapisala njena urednica.

Sogovorniki na dogodku, med njimi so bili poleg Kržišnik – Bukičeve še dr. Maja Mezgec (SORI), dr. Dejan Valentinčič (Fakulteta za uporabne družbene študije), dr. Janez Dular in mag. Milan Obid (SZI), so se strinjali, da je vprašanje položaja mladih v slovenskem zamejstvu toliko bolj pereče, ker gre za »manjšino znotraj manjšine«. To je hkrati razlog in posledica dejstva, da se mladi zamejci praviloma ne zanimajo pretirano za ohranjanje slovenske narodnostne in kulturne identitete. Kot je denimo povedal Obid, se je v raziskavi pokazalo, da mlade koroške Slovence manjšinska problematika sicer zanima ter da v pogovoru izražajo skrb za slovensko kulturno in nacionalno identiteto (izrazili so denimo prepričanje, da bodo slovenski jezik prenesli tudi na svoje potomce), vendar pa po drugi plati ne kažejo zanimanja za delo v manjšinskih organizacijah. Razlog je po njihovem prevelik generacijski razkorak, saj naj bi bili tamkajšnji funkcionarji pretežno »starejši moški«, s katerimi so tako ali drugače nekompatibilni, kar seveda še povečuje njihovo socialno alienacijo.

Dr. Maja Mezgec je v povezavi s položajem mladih in tržaški, goriški in videmski pokrajini dejala, da se ti ukvarjajo z vprašanji prekarnosti in ekonomske negotovosti. Zaradi tega se, podobno kot njihovi italijanski vrstniki, osamosvajajo relativno pozno, saj jih kar 70 odstotkov še zmeraj živi pri starših. Dodaten razlog za poglobljanje vrzeli med njimi in njihovimi italijanskimi vrstniki pa je po njenem tudi jezikovni razdor, kajti v italijanskih šolah ne poučujejo slovenskega jezika, zaradi česar italijanska mladina slovenščine ne razume niti pasivno.

Med proučevanjem položaja mladih v različnih zamejskih skupnostih se je pokazalo tudi, da ne gre za homogeno kategorijo, saj se mladina po izraženih stališčih močno razlikuje glede na državo, v kateri živi. Tako se mladi, podobno kot njihovi

vrstniki drugod, resda le malo ali skoraj nič ne zanimajo za politična vprašanja, vendar pa so njihova ideološka izhodišča močno različna. Mladi v slovenskem Porabju so svoja ideološka stališča denimo opredelili kot desnosredinska, medtem ko so njihovi vrstniki v Italiji, Avstriji in na Hrvaškem izrazili bolj leve oziroma sredinske politične pozicije. Zaradi tega so sodelujoči na razpravi strinjali, da je pavšalno oziroma skupinsko preučevanje mladine onkraj slovenskih meja nemogoče, pa čeprav naj bi šlo za enotno starostno in družbeno kategorijo. »To ugotovitev mora na znanje vzeti tudi vlada, ko se loteva obravnave zamejske problematike,« je še dejala Kržišnik – Bukičeva.

Podobnega mnenja je bil tudi dr. Dejan Valentinčič, ki je porajajočo razpravo zaokrožil nekoliko hudomušno. »Gre za delo, ki je po moji oceni tudi širše družbeno koristno,« je dejal Valentinčič in sklenil: »Zato naj bo tudi podlaga za nadaljnje politično odločanje. Hkrati pa upam, da bodo izsledki o politični participaciji prišli tudi na uho strankarskim podmladkom.«

- **Intenzivne vaje FS Gornji Senik. Gyöngyi Bajzek, mentorica FS ZSM Gornji Senik. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 7**

Na Gorenjom Seniki že 33 lejt dela folklorna skupina, stera gor drži porabsko plesno tradicijo. V skupini pleše vsevküper 18 mladi dekel pa pojbov, njih pa sparvajata dva mladiva porabskiva muzikanta. Plešejo porabske pa prejkmurske plese. Za toga volo, ka aj dobro pa pravilno plešemo plese, nücamo zmejs strokovnjake iz Slovenije. 4. februara smo meli intenzivne vaje z Valerijo Žalig v kulturnom domi na Gorenjon Seniki, gé smo vse napake vöpopravili.

- **Sto je speko najbaukše fantje? L.R.H. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 7**

Sakalovska samouprava je za akcijo Kulturni domovi podnevi in ponoči pripravila dvodnevni program. Prvi den (v soboto) so organizirali delavnico, gde so mlajši leko pripravili lafline (álarc). V nedelo so se oblekli v maškare pa so tak šli po vesi, med tejm so veselo djufkali pa spejali. V kulturnom daumi so potem vöodebrali najbaukše maškare. Pri mlajšaj je najbaukši bijo Benedek Horváth, pri držinaj pa družina Repnjak. Komisija je koštavala fantje (krofe) tö, stere so spekle ženske iz Sakalauvec. Najbaukše sta spekle Mariš Šömenek Vajda (Ledinani Mari) pa Anikó Gredlič (Ricovi Anikó), zatok je komisija podelila dvej prvi mest.

- **Mednarodni nogometni turnir veteranov. L.R.H. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 7**

VI. mednarodnega nogometnega dvoranskega turnirja veteranov Andante se je udeležilo 11 ekip, med njimi tudi veterani iz Slovenske vesi in Prekmurja.

- **Pripovejti za mlajše po düši. -dm-. Porabje, Monošter, 15. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 7, str. 10**

»Moremo v vözraščeni lidaj gorprediti tisto mlašeče, tisto detinsko, vej so pa pravlice, pripovejti za vse: za tiste, šteri so eške v materinom črvej pa za tiste, šteri so stari več kak stau lejt,« nam je 5. februara eške pred začetkom svetešnjoga programa za den slovenske kulture na Generalnom konzulati RS v Monoštri povödala sodelavka Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota Vesna Radovanovič, štera ovak spoj rada gučipripovejti za »male pa velke mlajšek.«

Dvorana konzulata v Varaši se je napunila z najgir lüstvom iz Prekmurja pa Porabja, z lejpov muzikov na gosline pa gitaro sta je pozdravili šaularki z mariborske glasbene šaule Izidora Krenn pa Karla Oršoš. Navzaučim se je poklono gostitel, generalni konzul RS dr. Boris Jesih. Kak je tapravo, je den kulture za dosta Slovincov najvejši slovenski svetek, vej je pa kultura zapisana v naši genaj, düši pa mišlenji. Kultura je prej vküpdržala Slovence v vsej sistemaj, ali je bilau lepau ali grdau. Za svetek pa je zatok pauzvo pravličarke iz Murske Sobote, ka aj bi se s pripovejti kaj navčili vözraščeni ranč tak.

Lübitele lejpi reči je pozdravila nej davnik imenüvana direktorica murskosoboške knjižnice Kludija Šek Škafar tö. Večer s pripovejstami je biu že tretji v Porabji, lanjsko leto so takšiva držali že na Gorenjom Siniki pa v Števanovci. Tau vse v projekti »Obujamo dediščino « (erbo), šteri je lanjsko leto daubo nagrado za najbaukši projekt slovenski splošni knjižnic za inovativno storitev za uporabnike, smo čüli od direktorice. Eške je cudjala, kade knjižnica dale pomagala v Porabji gordržati gezik pa narodno čütenje, prejk pravlični vör za šaulare, pravlični večerov za vözraščene pa knigs »knjižnice na potačaj« ali bibliobusa.

Na tistom pondejlkovom večeri so nam pripovejdale štiri ženske pravličarke s Pomurja pa eden pravličar s Porabja. Metka Sraka je pripelala dvej kračiši pripovejti z zbirke porabski pravljic Karela Krajcara. Prva z naslovom »Tobak« je gučala od toga, kak je vrag moške na njé vzeu, aj kadijo tobak. Ednoma je eške zrno dau, je pa ga prestrašo, ka pride po njega, če nede znau imé té rastlike. Pavri je pomagala ženska, štera se je naga skobacala v blati pa perdji pa tak znaurila vraga, šteri je v straji vöповödó imé tobaka. Druga pripovejst je bila malo bole zgodovinska pa gučala o »Zlatom teleti«, šteroga so prej v törski cajtaj zakopali v Slovenskoj vesi pod ednom bregej. Lüstvo je kopaló, kopaló pa nika nej najšlo. Od velke skrbi so jim eške glavé plešive gratale.

Ana Sušec je za varaški večer nalekla edno dugšo o krači (csülök), čutori pa palci. Té tri je eden srmak daubo od ednoga kaudiša, šteroma je dau svoj slejdnji krajcar. Krača je nikdar nej sfalila, čutora je bila vsikdar puna vina, palca pa je koga koli naribala. Večkrat so je ma steli vkradniti, liki je vsikdar čednejši biu. Gda pa je vörejšo zacumprani varaš, se je nej sto ženiti z obečanov kraličnov. Za sedem lejt so ma rejsan vse vkradnili, depa se je leko povrno v tisti varaš, gde je s kraličnov dale srečno živo. »Od tistoga mau je palca pri vsakšom rami,« se je končala ta pripovejst, ranč tak v domanjój rejči.

Od porabski pravličarov smo leko na »improviziranom odri« generalnoga konzulata vidli pa čüli Karčina Holeca. Sodelavec naši novin je začno pripovejdati o ednoj staroj babi, štero je sto vrag odpelati. Grda čalarica je vragej dala gnauk dugi cvören za šivati, ka je mogo med delom vö na okno skakati, drgauč pa vile na tri rase, s šterimi je mogo babi okau vöspikniti prejk šeče. Tak je čalarica znaurila vraga, pa smo zvödali, ka »baba eške vragej nej trbej«. Dale smo od »porabskoga pravličara « čüli dugo, lejpo pa žalostno pripovejst o dekli z imenom Sonce pa pojbi z imenom Lajoš. Edna čalarica je zakunila cejlo držino lejpe dekle, štera je najraj na svejti mejla svojoga pojba. Eden bogataš pa je sto Sonce za sebé meti, zatok go je na silo k sebi odpelo. Zaman je zido visko grajko pa steno, dva mladiva sta se srečavala pa eden drügoma spejvala. Z njija skuz je začnila tečiti voda, štera jiva je odnesla v smrt. Lüstvo je postavilo leseno tablo »SoLa« iz prvi liter njija imen, tak je gratalo ime gnešnje vesi Szalafó, od tistec pa je voda odtekla v andovsko Črno mlako.

Vesna Radovanovič je pripovejđala pravlico, štero je z naslovom »Golaubarova či« v svoji knjigaj »Mislice« napiso Feri Lainšček. Ta guči od toga, ka je Etelka, či grofice pri Rabi samo golaubara Ernina rada mejla. Oča je nej sto, ka bi s

prausnim pojmom dejte mejla, zatok je Ernina v vauzo zapro, od svoje čeri pa krajvzeu dekličino. Služkinja je dejte v koriti po Rabi dojspistila, malo Ivano sta gorranila mlinar pa žena. Etelka je šla služit v Blatograd, nej je znala, če či živé. Kralič pa se je zalübo v lejpo mlinarovo či, štera je po lančeci na šinjeki gorprišla, što so njeni pravi stariške. Na konci je vse srečno bilau: kralič je vzeu Ivano, Etelka pa je nazajdobila Ernina, šteri je eške nej mrau v vauzi.

Pravlični večer se je končo s hejcnov pripovejstjov Jasne Branke Štaman, štera pa je za razloček prišla s prleški koncov, s krajine kauli varaša Ljutomer z ov kraj Müre. Pripovedjala je v slovenskoj knjižnoj rejči, zmejs pa gda pa gda kaj cudjala v svojoj domanjoj rejči tō. Njena pripovejst je gučala o naurom lüstvi v vesnici Veržej, štero je eden paster tak rad za norca emo: gnauk je na njinoj streji njau kravnjek, pa so se tisti škrabali, kak je krava tagor prišla; gda so ga zavezali v žakeu pa ga steli v Müro ličiti, je tak napravo, ka sta se mesto njega dva drügivazalejala v vodej; v Ljutomeri je za dobre peneze audio vaugeldje, pa so Veržejčani zavolo toga svoje iže gorvužgali.

Tak so se vsi navzauči leko nasmejali pripovejstim. Za konec pa je edno lejpo »pravlico«povödala eške sodelavka murskosoboške knjižnice Klaudija Sedar: S sebov je pripelala nauvo publikacijo, štero so lanjsko leto vödali o porabskoj štrejki soboškoga bibliobusa. Prvi bus so vönapravili leta 1995, za en malo pa so se odlaučili, ka de prejk v Porabje tō pelo. Če rejsan je bila eške grajnca, carina pa policaji, je 20. septembra 2000 »knjižnica na potačaj« pri Hodoši oprvin prejkstaupila na Madžarsko. Minaulo je že 17 lejt, bibliobus pa eške itak prihaja, smo čüli od urednice publikacije, v šteroj so nutpokazane porabske vesnice pa ništerni kejpji, štere so namalali porabski mlajši.

»Vüpamo, ka tau leto nas pozovéjo eške v Celovec, vejpa v Trst tō démo, v Porabji pa smo že večkrat bili. Radi bi, če bi leko v Porabje prišli eške s knjižničari z Maribora pa napravili eden nepozaben pravlični večer,« se je za konec nasmehnila pravličarka Vesna.

Mladina

- Pisma. (Mladina, št. 2) Kazni za romske starše. (Martina Lipnik, Ljubljana). Mladina, št. 6, 8. 2. 2018, str. 4
- 8 dni teden. Predsednik pri Romih. Mladina, št. 6, 8. 2. 2018, str. 8/9
- 8 dni teden. Romi brez pravic. Mladina, št. 6, 8. 2. 2018, str. 9
- Peter Petrovič. Minister in policist: izbira odvetnikov za ribiče na obeh straneh meje. Mladina, št. 6, 8. 2. 2018, str. 10
- Igor Jurekovič. Nacisti in drugi antisemiti: Poljska si zatiska oči pred lastnimi medvojnimi zločini. Mladina, št. 6, 8. 2. 2018, str. 14
- Anja Golob. Umetnost ni pašteta: državljanka, državljan – zahtevaj umetnost, do nje imaš pravico! Mladina, št. 6, 8. 2. 2018, str. 19
- Robert Eiter. Začetnik avstrijskega antifašističnega gibanja: »To, kar imamo, je razredni boj od zgoraj navzdol« (Borut Mekina). Mladina, št. 6, 8. 2. 2018, str. 37-41

Reporter

- Biserka Karleža. Shod v podporo Makedoniji. Reporter, 12 feb. 2018, št. 7, str.12
- Ivan Puc. Restavracija monopola v visokem šolstvu. Reporter, 12 feb. 2018, št. 7, str.11
- Aleš Žužek. Kdo je močnejši: Slovenija ali Hrvaška? Reporter, 12 feb. 2018, št. 7, str.18-23
- Rado Pezdir. Miroslav Šlibar, Kavčičeva sivina. Reporter, 12 feb. 2018, št. 7, str. 41-42
- Biserka Karneža. Trump ni neumen, je pa bolj robot. Najboljši je bil Reagan, čeprav je bil filmski igralec. Prof. Vinko Lipovec, dolgoletni urednik Ameriške domovine. Reporter, 12 feb. 2018, št. 7, str. 44-50
- Ivo Žajdel. Kocbekova »slovenska revolucija« (3.). Reporter, 12 feb. 2018, št. 7, str. 58-60

Periodične publikacije – kazala

- Lětopis - Zeitschrift für sorbische Sprache, Geschichte und Kultur, 64 (Jahrgang 2017), Heft 2

<https://www.hsozkult.de/journals/id/zeitschriften-751>

<https://www.hsozkult.de/journal/id/zeitschriftenausgaben-10812>

- Povijesni prilozi, Vol. 53, No. 53, Prosinac 2017.

<https://hrcak.srce.hr/povijesni-prilozi>

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=15582

- Časopis za suvremenu povijest, Vol. 49, No. 3, Prosinac 2017.

<https://hrcak.srce.hr/casopis-za-suvremenu-povijest>

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=15476